

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERİN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI VE KONTROL HİSSİ
DÜZEYLERİ ARASINDA İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özge Büşra ATICI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet AKIN

İSTANBUL – 2017

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Özge Büşra ATICI
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ve Kontrol Hissi Düzeyleri Arasında İlişkinin İncelenmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANA BİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 01.06.2017
- SAYFA SAYISI** : 75
- TEZ DANIŞMANLARI** : Prof. Dr. Ahmet AKIN
- DİZİN TERİMLERİ** : Ergen, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Kontrol Hissi
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu araştırmanın amacı, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu araştırma İstanbul ilinin çeşitli liselerinde öğrenim gören 458 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Yaptığımız araştırmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Özge Büşra ATICI

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERGENLERİN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI VE KONTROL HİSSİ
DÜZEYLERİ ARASINDA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özge Büşra ATICI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet AKIN

İSTANBUL – 2017

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özge Büşra ATICI

... / ... / 2017

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özge Büşra ATICI'nın "Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ve Kontrol Hissi Düzeyleri Arasında İlişkilerinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından KLİNİK PSİKOLOJİ bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

Üye

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2017

ÖZET

Giriş: Bağımlı bireyler kendi bireysel bakımlarını ihmal etmekte, aile içi rol ve görevlerini göz ardı edebilmekte, işlerini yaşamının merkezine koydukları için kişiler arası ilişkilerde geri planda kalmakta ve çatışmalar yaşayabilmektedir. Ancak bireyin sosyal ve ruhsal yönlerinin işlevsel olması onu mutlu ve dayanıklı bir birey haline gelmesine yardımcı olurken tam tersi bir durumda sıkıntılı ve problemlerle dolu bir günlük yaşam kaskacına sıkışmasına neden olabilmektedir. Temel yaşam becerilerini ve rollerini dikkate almayan bir bireyin sağlıklı olabilmesi de mümkün değildir.

Amaç: Bu araştırmanın amacı, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında ilişkileri çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma İstanbul ilinin çeşitli liselerinde öğrenim gören 458 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Ergen Kontrol Hissi Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçme aracıyla elde edilen veriler, alt amaçlara uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir.

Bulgular: Bu araştırma İstanbul ilinin çeşitli liselerinde öğrenim gören 458 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. 233'ü kız ve 225'i erkek olan öğrenciler 14 ile 20 yaş arasındadır. Öğrencilerin 41'i yetersiz, 270'i orta ve 147'si yüksek gelir düzeyine sahiptir. 121'i 9. sınıf, 118'i 10. sınıf, 129'u 11. sınıf ve 90'ı 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, 30'u ilgisiz, 113'ü demokratik, 75'i otoriter ve 240'ı koruyucu ebeveyn tutumlarına sahiptir.

Sonuç: Yaptığımız araştırmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -.22$, $p < .01$).

Anahtar Kelimeler: Ergen, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Kontrol Hissi

SUMMARY

Introduction: Dependent individuals can ignore their individual care, ignore their family roles and duties, and keep their backslashes and conflicts between people as they put their work at the center of their lives.

But the social and spiritual aspects of the individual's functioning can help him to become a happy and enduring individual, but in a contradictory situation it can lead to a tangled, everyday life full of troubles. It is also not possible for an individual who does not take basic life skills and roles to be healthy.

Objective: The purpose of this study is to examine the relationship between the intelligence addiction and control feeling levels of adolescents in terms of various variables.

Materials and Methods: This study was conducted on 458 high school students in various high schools in Istanbul. The data collectio

n form prepared by the researcher was used to obtain socio-demographic information about the participants. The Smartphone Dependency Scale and the Erghenic Control Feel Scale were used for the adolescents. The data obtained by the measurement tool used were analyzed with statistical techniques appropriate for the sub-objectives.

Findings: This study was carried out on 458 high school students in various high schools in Istanbul. Students with 233 girls and 225 boys are between the ages of 14 and 20. 41 of the students are inadequate, 270 are in the middle and 147 in the high income level. 121 of them were in the 9th grade, 118 of them were in the 10th grade, 129 of them were in the 11th grade and 90 of them were in the 12th class. Of the students, 30 were unrelated, 113 were democratic, 75 were authoritarian, 240 were protective have parental attitudes.

Conclusion: In our study, we found a significant correlation between the adolescents' smartphone addiction and their level of control feeling as a result of the correlation analysis conducted to determine whether there was a meaningful relationship. There was a significant negative correlation between the levels of smartphone addiction and control sensation in the adolescents ($r = -.22, p < .01$).

Key words: Adolescent, Smart Phone Dependency, Control Feel,.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1.Araştırmanın Problemi.....	3
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Sayıtlar	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Ergenlik Dönemi	5
2.1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri	5
2.1.3. Ergenlik Dönemi Gelişim.....	6
2.1.4. Ergenlik Kuramları	11
2.2. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI	15
2.2.2. Cep Telefonunun Kişilerarası İletişime Etkisi.....	15
2.2.3. Akıllı Telefon Bağımlılığının Tanımlanması	19
2.3. KONTROL ODAĞI	22

2.3.1. Kontrol Odağı ve Çatışma Çözme Yöntemleri.....	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Araştırmanın Örnekleme.....	27
3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	28
3.3.1. Bilgi Toplama Formu.....	28
3.3.2. Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği.....	28
3.3.3. Ergenler için Kontrol Hissi Ölçeği.....	28
3.4. Veri Analiz Teknikleri	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	29
BULGULAR	29
BEŞİNCİ BÖLÜM	42
TARTIŞMA VE YORUM	42
SONUÇ	48
ÖNERİLER.....	49
KAYNAKÇA.....	50
EKLER	-

KISALTMALAR LİSTESİ

A.G.E.: Adı Geçen Eser

SPSS: Statistical Package For Social Sciences

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 4.1: Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı.....	29
Tablo 4.2: Ergenlerin yaş grubu değişkenine göre dağılımı.....	30
Tablo 4.3: Ergenlerin genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olma değişkenine göre dağılımı	30
Tablo 4.4: Ergenlerin gelir düzeyi değişkenine göre dağılımı	30
Tablo 4.5: Ergenlerin anne-babanın karşı tutumları değişkenine göre dağılımı	30
Tablo 4.6: Ergenlerin eğitim durumu değişkenine göre dağılımı	31
Tablo 4.7: Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve Kontrol hissi düzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu	31
Tablo 4.8: Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı değişkenine göre dağılımı	32
Tablo 4.9: Akıllı telefon bağımlılığı açısından kız ve erkek ergenlerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu	33
Tablo 4.10: Kontrol hissi ve alt boyutları açısından kız ve erkek ergenlerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu	33
Tablo 4.11: Akıllı telefon bağımlılığı açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenlerin fiziki görünüm algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu	34
Tablo 4.12: Kontrol hissi açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenlerin fiziki görünüm algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu.....	34
Tablo 4.13: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından ebeveyn tutumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	35
Tablo 4.14: Kontrol hissi düzeyleri açısından ebeveyn tutumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	35
Tablo 4.15: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından gelir durumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	36
Tablo 4.16: Kontrol hissi düzeyleri açısından gelir durumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	37
Tablo 4.17: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından sınıf düzeyleri farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	37

Tablo 4.18: Kontrol hissi düzeyleri açısından sınıf düzeyleri farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	38
Tablo 4.19: Kontrol hissi düzeyleri açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı Varlığının farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu.....	39
Tablo 4.20: Demografik özellikler açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı Varlığının karşılaştırılmasına ilişkin Ki Kare tablosu	39

EKLER LİSTESİ

EK-A: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK-B: ERGENLER İÇİN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

EK-C: ERGENLER İÇİN KONTROL HİSSİ ÖLÇEĞİ

ÖNSÖZ

Bu süreçte bana hep destek olan ailem ve eşime, tez çalışmamda tıkanıp ve aşamadığım zamanlarda fikirlerini benden esirgemeyen Murat YAĞMUR, Hatice ÖZGEN ve İsmail DAYIOĞLU'na çok teşekkür ederim. Tezimin şekillenmesinde, ilerlemesinde ve tamamlanmasında değerli katkılarından dolayı tez danışmanım sayın Prof. Dr. Ahmet AKIN'a, şükranlarımı sunarım.

Özge Büşra ATICI

Haziran 2017

GİRİŞ

Bağımlılık günümüzde insanların yaşadığı ve karşılaştığı en ciddi sorunlardan birisidir. Madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı ve sigara bağımlılığı gibi birçok türü olan bağımlılık bireyin içsel ve kronik boşluk duygusunu giderebilmek için seçtiği işlevsel olmayan bir başa çıkma biçimidir. Aile içi ve sosyal ilişkilerde yaşanan problemler bireylerin iç dünyalarında kendilerini doyumsuz ve sağlıksız hissetmelerine yol açmaktadır. Bu boşluk ve doyumsuzluk hislerini telafi etmenin bir yöntemi de bireyin kendini yaptığı işe fazla kaptırması, yaşamını işine endekslemesi ve işi dışındaki aktivitelerini ve görevlerini ihmal etmesini içeren iş bağımlılığıdır. Kısa vadede bireye doyum sağlasa bile iş bağımlılığı uzun vadede bireyin bireysel ve sosyal yaşamı için önemli sorunlara yol açmaktadır. Bunun ilk etkilerinden birisi de bireyin psikolojik dayanıklılık ve sağlamlık hislerine verdiği zarar olabilmektedir.

Ergenlik dönemi, değişik açılardan ele alınıp incelenebilir. Yapılan çalışmalarda ergenliğe, fizyolojik gelişim, toplumsal etkiler, ekonomik kararlılık ya da duygusal gelişim gibi farklı boyutlardan yaklaşılmış ve genellikle söz konusu dönem, fizyolojik olgunlaşmayı da içeren bir yaklaşımlar bileşimi olarak ele alınmıştır.

Bireyin çocukluğunun ve ergenliğinin çakıştığı erinlik dönemi çok kısa süren bir aşamadır. Bu dönem 2 ile 4 sene arasındadır ve bireyde fiziksel ve bedensel değişimler hızlı bir şekilde gerçekleşir. Gerçekleşen hızlı değişimler sonucunda çocuğun davranışlarında bocalama ve neticesinde istenmeyen davranış biçimleri ortaya çıkabilir. Bu evre bireyin hayata dair tavır aldığı bir olumsuzluk dönemidir. Ergenliğin özellikle başlarında bu durum daha yoğun ve belirlidir. Bireyin cinsel açıdan olgunlaşmasıyla beraber bu durumda düzelme görülmeye başlamaktadır.

Son yıllarda telekomünikasyon ve bilişim alanında gelişmelere paralel olarak her yerde akıllı telefon ile internete ulaşım imkanı doğmuştur. Bu hızlı gelişim insan hayatının hemen her alanında baş döndürücü bir değişim yaşanmasına neden olmuştur. Akıllı telefonlar, telefon görüşmeleri yapılabilmesi yanında sms, GPS, Wi-Fi, 3G, Bluetooth gibi gelişmiş bağlantı seçenekleri; internet bağlantısı, uygulamaların yüklenebileceği bir uygulama marketi, üzerinde uygulama geliştirilebilen bir mobil işletim sistemi, dokunmatik ekran, dahili ya da arttırılabilir hafıza, navigasyon, görüntü ve ses kaydı gibi özelliklere sahip olabilmektedir.

Akıllı telefonlar, günlük yaşamımıza getirdiği yenilikler ve kolaylıklarla beraber bir takım problemlere de neden olmaktadır. Doğru kullanıldığı zaman pek çok alanda yarar ve kolaylık sağlayan akıllı telefonlar, bilinçsiz kullanıldığında ciddi zararlar vermeye; fiziksel ve psikolojik bazı yeni sağlık sorunlarını oluşturmaya başlamıştır.

Bireyler cep telefonları ile yalnızlıklarını giderebilmektedir, bu olay sürekli ve kontrol edilemeyen sosyal ağ takibi boyutunda olduğu zaman bağımlılıktan söz edilmektedir. Böylece

bireyler cep telefonu ile duygusal bir haz almaktadır. Bu haz kişide heyecan duygusu oluşturmaktadır. Düşük öz saygı düzeyine sahip kişiler bunu artırabilmek için cep telefonunu sıklıkla kullanmaktadır. Cep telefonu bağımlılığı internet bağımlılığı araştırmalarına dayanmaktadır. İkisinde de ortak olan düşük özgüven ve sosyal beceri problemleri temel sorundur. Netlessfobi internetsiz kalma korkusu olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar bazen sosyalleşmek, bazen de gerçek hayattan uzaklaşmak amacıyla interneti kullanmaktadır. Sosyal bir insan olarak yapılabilecek her şey sanal ortamda yaşandığında artık internet bağımlısı olmaya başlandığı düşünülmektedir. Akıllı telefon taşıyan bir kişinin nomofobik ve internet bağımlısı olması netlessfobi'nin belirtilerinden biridir.

Kontrol odağı temelde, pekiştireçler ve beklentilere dayanmaktadır. Söz konusu beklentiler, başkalarından edinilen bilgiler, deneyimler ve olayların nedenselliğine ilişkin algılar gibi birçok unsurun bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Sonuçta kişilerin beklentilerine bağlı olarak, kontrol odağının iki ayrı ucu "iç kontrol odağı" ve "dış kontrol odağı" ortaya çıkmaktadır. Dış kontrol odağı; kişinin davranışlarının sonucunda ortaya çıkan pekiştireçlerin nedenlerini şans, kader gibi tahmin edilemeyen güçlere ya da diğer kişilere dayandırmasıdır. İç kontrol odağı ise kişinin pekiştireçleri, kendi davranışlarının ya da kendi özelliklerinin bir sonucu olarak görmesidir.

Kontrol odağı, sıklıkla örgütsel değişkenler açısından da ele alınmaktadır. Buna göre, iç kontrol odağına sahip çalışanların daha fazla yardım etme ve nezaket davranışı sergiledikleri, daha yenilikçi oldukları ve risk alıp, fırsatları değerlendirmeye daha yatkın oldukları görülmektedir. Bu kişilerin iş doyumları, kariyerlerine ve işlerine bağlılıkları daha yüksek olmakta; tükenmişlik sendromunu ve rol belirsizliğini daha az yaşamaktadırlar. İç kontrol odaklı çalışanlar aynı zamanda iş süreçlerinde daha olumlu bir etki yaratmakta ve örgütsel etkililiği artıran performans standartları daha yüksek olmaktadır.

Rotter'ın psikoloji ve psikiyatri bilim dallarına kazandırdığı bir kavram olan denetim odağı, kişilerin başlarına gelen olayları veya durumları kendilerine, başkalarına ya da çevresel sebeplere yüklemeleri ile ilgilidir. Kavram bunun yanı sıra bireylerin yaşadıklarını yönlendirebilecekleri veya yönlendiremeyecekleri ile ilgili inançlarını da kapsamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Araştırmanın Problemi

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır ve ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri cinsiyet, gelir düzeyi, sınıf düzeyi ve ebeveyn tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Alt Problemleri

- 1) Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından kız ve erkek ergenler arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 2) Kontrol hissi düzeyleri düzeyleri açısından kız ve erkek ergenler arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3) Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından gelir düzeyi farklı olan ergenler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 4) Kontrol hissi düzeyleri düzeyleri açısından gelir düzeyi farklı olan ergenler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 5) Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından sınıf düzeyi farklı olan ergenler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 6) Kontrol hissi düzeyleri düzeyleri açısından sınıf düzeyi farklı olan ergenler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında ilişkileri çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

. Bağımlı bireyler kendi bireysel bakımlarını ihmal etmekte, aile içi rol ve görevlerini göz ardı edebilmekte, işlerini yaşamının merkezine koydukları için kişiler arası ilişkilerde geri planda kalmakta ve çatışmalar yaşayabilmektedir. Ancak bireyin sosyal ve ruhsal yönlerinin işlevsel olması onu mutlu ve dayanıklı bir birey haline gelmesine yardımcı olurken tem tersi bir durumda sıkıntılı ve problemlerle dolu bir günlük yaşam kaskacına sıkışmasına neden olabilmektedir. Temel yaşam becerilerini ve rollerini dikkate almayan bir bireyin sağlıklı olabilmesi de mümkün değildir. Bu nedenle bireylerin bağımlılık düzeylerinin psikolojik durumlarıyla ilişkisinin incelenmesi ve bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi son derece önemlidir.

1.3. Sayıltılar

Araştırmanın sayıltıları aşağıdaki gibidir:

1. Çalışanlar kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle cevap verdiği kabul edilmektedir.

2. Üzerinde araştırma yapılan ergenler evreni temsil etmektedir.

3. Araştırmada kullanılan Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Ergenler için Kontrol Hissi Ölçeği ilgili değişkenleri geçerli ve güvenilir olarak ölçmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. İstanbul ilinin çeşitli ilçelerinde öğrenim gören 262 ergenden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Elde edilen veriler Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Ergenler için Kontrol Hissi Ölçeğiyle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan temel kavramların tanımları aşağıdaki gibidir:

Ergen: Bedensel değişimlere ruhsal devinimlerin eşlik etmesi ve gencin, çocukluk dönemlerinin sona ermesiyle gerçek yaşam beklentileri ile başa çıkma çabasına girişmesidir.¹

Kontrol Odağı: Bireylerin veya grupların, kendi ihtiyaç ve çıkarlarını korumak güdüsüyle birbiriyle uyumsuz amaçlar taşıdıklarında ortaya çıkan "enerji", uyuşmazlıktır.²

¹ Neda Armaner. **Din Psikolojisine Giriş**, Cilt I Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1980, s.102.

²Basım Nejat Ve Seşen Harun, Kontrol Odağının Çalışanların Nezaket Ve Yardım Etme Davranışlarına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006, 16, 159-168.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Ergenlik Dönemi

Ergenlik dönemi kişinin çocukluktan yetişkinliğe geçtiği bir süreçtir ve ne zaman başlayıp ne zaman bittiği ile alakalı pek çok farklı düşünce bulunmaktadır.³ Ergenlik Jung'a göre, bedensel değişimlere ruhsal değişimlerin eşlik etmesidir ve bireyin, çocukluk dönemlerinin bitmesiyle gerçek yaşam arzularıyla baş edebilme uğraşına girişmesidir. Ergenlik kavramını Erikson, bireyin hızla oluşan biyolojik ve psikolojik değişimlere sağlıklı uyum sağlamakta zorlandığı bir kimlik arayışı dönemi şeklinde açıklamıştır. Yörükoğlu ise ergenliği, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sırasında gerçekleşen gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olarak tanımlamıştır.⁴

Ergenlik dönemine fizyolojik gelişim, toplumsal etkiler, ekonomik kararlılık veya duygusal gelişim şeklinde bir birden farklı boyutlarla yaklaşmıştır. Bu dönem çoğunlukla, fizyolojik olgunlaşmayı da içerisinde barındıran bir yaklaşımlar bileşimi olarak varsayılmıştır.⁵

Ergenlik olgusu bedensel ve ruhsal gelişim aşamasında, çocukluğun bitmesi ile alakalı bir durumdur.⁶ Ergenliğin ilk dönemine erenlik, denilir ve kişi bu dönemde cinsiyet becerilerini kazanır. Bu dönem, çocukluğun bitmesiyle oluşan, hızlı büyüme ve gelişmenin bulunduğu kız ve erkek cinsel özelliklerinin belirginleştiği iki üç yıllık bir süreçtir. Büyüme ve cinsel olgunlaşmalar kızlarda erkeklere göre ergenliğe bir iki yıl önce girmelerinden dolayı, bir iki yıl erken gerçekleşir. Bireyden bireye ergenliğe giriş yaşı farklılık gösterebilmektedir. Ergenliğe giriş yaşı kızlarda ortalama on bir on üç yaş, erkeklerde ise ortalama on üç on dört yaş şeklinde tespit edilmiştir.⁷

2.1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri

Fiziksel değişimlerin yanı sıra ergenlikte, pek çok duygusal değişim de gerçekleşir. Ergenler bu dönemde diğer insanların kendi hakkındaki düşüncelerini çok daha fazla merak ederler. Kişi diğerleri tarafından daha çok kabul görmeye ve sevmeye ihtiyaç duyarlar. Kişinin hayatının bu evresinde başkalarıyla olan ilişkileri farklılık gösterme eğilimindedir. Ergen, ailesinden daha fazla ayrı kalmaya başlar ve akranlarıyla beraber vakit geçirir. Ebeveynlerin

³Adnan Kulaksızoğlu, **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.19.

⁴Atalay Yörükoğlu, **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar**, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000, s.58.

⁵Mustafa Koç, Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi Ve Genel Özellikleri, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2004, Sayı 17, S. 231-256.

⁶Armaner. s.g.e., s.102.

⁷Haluk Yavuzer, **Gençleri Anlamak**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005, s.52.

ve diğer yetişkinlerin ergen bireye karşı baskı ve yasakları içeren disiplin anlayışı, olumlu ve yapıcı olması gereken bu dönemi çatışmalarla dolu, olumsuz bir dönem haline dönüştürebilir.⁸

Diğer gelişim dönemlerine göre erinliğin farklı özellikleri bulunmaktadır. Erinlik evresinin özellikleri yaşam boyunca bir daha gerçekleşmez. Bu evrenin en önemli özellikleri şu şekildedir;

· Erinlik çakışan bir evredir. Bireyde çocukluğun bitmesine doğru başlar ve ergenlik döneminde de sürmeye devam eder.

· Bu dönem kısa sürer. Yarısı çocuklukta yarısı ergenlikte olmak üzere erinlik iki yıldan dört yıla kadar uzayabilen oldukça kısa bir evredir.

· Bu dönemde değişimler çok çabuk olur. Fiziksel ve psikolojik değişimler bir anda gerçekleşir.

· Bu evre bir olumsuzluk dönemidir. Kişinin hayata karşı bir tavır almasına ya da daha önce geliştirdiği bazı iyi nitelikleri olumsuz olarak algılamasına olumsuzluk denmektedir.⁹

· Bu evreye giriş yaşı farklılık göstermektedir. Kızlarda ortalama olarak 13, erkeklerde ise ortalama 14 olarak tespit edilmiştir.¹⁰

2.1.3. Ergenlik Dönemi Gelişim

Anne karnından başlayan gelişim, kalıtım ve çevrenin etkileşimi neticesinde meydana gelir. Bu etkileşimin ürünü olarak bütün insanlar gelişimini devam ettirir. Ergenlik dönemi de bu gelişim sırasında gerçekleşen evrelerinden biridir. Ergenlik dönemi diğer gelişim evrelerine göre en kritik olan dönemdir. Bütün psikolojik yapılar kelimenin tam anlamıyla bir kırılma yaşarlar.¹¹

Kişinin erişkinlik dönemini kendisiyle ve toplumla uyumlu bir şekilde yaşamasında erinlik döneminin sağlıklı geçirilmesinin önemli bir payı vardır. İnsanlar doğdukları andan itibaren dünyayı keşfetmeye, etrafındaki insanlarla ilişki kurmaya başlayarak gelişimine farklı şeyler eklemektedirler. Kişinin bu gelişimi hızla sürerken bazı ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Bütün bireylerin gelişimi bu ilkeler doğrultusunda şekillenir.¹² Bu ilkeler şu şekildedir: Gelişim devamlılık gösterir ve belli evreleri bulunur. Belirli bir sıra ile gelişim gerçekleşir. Kişinin gelişimi nöbetleşe şekilde sürer. Gelişimin bazı kritik dönemleri bulunur. Bir bütün olan gelişim, farklı gelişim alanları ile ilişki içerisinde. Gelişim sürecinde kişisel değişiklikler bulunur. Bütün dönemlerin bireyin gelişiminde bazı gelişimsel görevleri olur. Beş

⁸Haluk Yavuzer, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994, s.289.

⁹Başoğlu Sezin Turan, Sınav Kaygısı İle Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s.56. (**Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁰ Başoğlu, a.g.e., s.56

¹¹İşılak Hatice Ve Alpaslan Durmuş, **Kara Tahtayı Aşmak Öğrenci Merkezli Öğretmenlik**, Kaktüs Yayınları, İstanbul, 2004, s.211.

¹² Başoğlu, a.g.e., s.57

gelişimsel görevle sona eren ergenliğin bu görevlerini; fiziksel, psikolojik, bilişsel, ahlaki ve toplumsal gelişim oluşturmaktadır.¹³

2.1.3.1. Fiziksel Gelişim

Bedeni meydana getiren bütün organların gelişmesine, boydaki uzamaya, kilonun fazlaşmasına, kemiklerin olgunlaşmasına, dişlerin çıkıp ve değişime uğramasına, kas, beyin ve bütün sistemlerin, duyu organlarının gelişmesine fiziksel gelişim denir. Yaşam sürecinde sürekli devam eden fiziksel gelişim; çocukluk döneminde diğer bütün dönemlere göre daha fazla olmaktadır. Bireyin bedeninde gerçekleşen niceliksel değişme ve artışlar, fiziksel gelişimin sonucudur. Fiziksel gelişim iki farklı şekilde gerçekleşir:

1. Nicel/ Sayısal: Ağırlık ve boy gibi sayısal artışlar rakamsal olarak ifade edilen artışları şekillendirir.

2. Niteliksel: Kişinin yapısındaki ve çeşitliliğindeki gelişimi içerir.

Fiziksel gelişim, bireyin hayatının neredeyse tamamına etki eder. Bireyin gelişiminin en çabuk olduğu bebeklik ve ergenlik döneminde bireyde, gözle fark edilebilir bazı değişiklikler olmaktadır. Kişi eğer bu gelişim dönemlerini sağlıklı atlattırsa, yaşamının diğer aşamalarına sağlam temeller atmış olmaktadır.¹⁴

0-2 yaş evresinden sonra fiziksel gelişmenin en yoğun ve kapsamlı bir şekilde gerçekleştiği döneme ergenlik denilmektedir. Kısa bir sürede geçirdiği yoğun fiziksel gelişme ergenin bir takım uyum sorunları yaşamasına neden olabilmektedir.¹⁵

Bireyde, ergenlik döneminde dört önemli fiziksel değişim gerçekleşmektedir. Beden ölçülerinde gerçekleşen değişimler boy ve ağırlık değişimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzama en çok ergenliğin ilk yıllarında görülmektedir. Bunun nedeni pitüviter büyüme hormonunun bu yıllarda çok çalışmasıdır. Boy uzaması erkek bireylerde kız bireylerden daha uzun sürer. Kızlar erkeklere göre ergenlik evresinde, daha uzun ve ağır olmaktadır. Kızlar erkeklere oranla iskelet gelişimi açısından da daha gelişmiş durumdadırlar.¹⁶

Erkeklerde ergenlik döneminde meydana gelen fiziksel gelişimler; büyüme hormonlarının salgılanması, boyun uzaması, ağırlığın artması, kemiklerin ve kasların gelişmesi, cinsiyet hormonlarının salgılanması, sperm üretiminin başlaması, sesin sertleşmesi, kıllanmaların görülmesi, cinsel organda büyümenin gerçekleşmesi ve sivilcelerin çıkmasıdır. Ergenlik döneminde kızlarda meydana gelen fiziksel gelişimler ise; büyüme hormonlarının salgılanması, boyun uzaması, ağırlığın artması, kemiklerin ve kasların gelişmesi, cinsiyet

¹³ Işılak ve Alpaslan, a.g.e., s.212

¹⁴ Megep, **Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Fiziksel Gelişim**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007, S.3-17.

¹⁵ Ayhan Aydın, **Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi**, Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul, 4. Basım, 2003, s.25.

¹⁶ Megep, **Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Erken Çocukluk Eğitiminde Plan Hazırlama**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2009, S.11-20.

hormonlarının salgılanması, yumurtalıkların üretime başlaması, sesin sertleşmesi, kıllanmanın görülmesi, göğüslerin ve kalçaların büyümesi, yağlanmanın olması, sivilcelerin çıkması ve adet kanamasının başlamasıdır.¹⁷

2.1.3.2. Kişilik Gelişimi

İnsanı, diğer insanlardan ayıran bedensel, ruhsal ve toplumsal özelliklerinin dinamik bütününe kişilik denilmektedir. Bir bireyin kendisine uygun belirgin bir özelliği olması halidir. İnsanı, başka insanlardan ayıran bütün ayırıcı özellikleri o kişinin kişiliğini oluşturmaktadır ve kişilik zamanla olgunlaşma göstermektedir.¹⁸

Bireyin hayatının ilk yıllarında kişiliğinin çekirdekleri oluşur, daha sonra altı yaşında ana hatları şekillenir, son şeklini ise ergenlik döneminin sonuna doğru alır. Uzun bir süreçte şekillenen kişiliğin değişimi kolay olmaz.¹⁹

Yeni doğmuş bebekler Freud'a göre farklı evrelerden geçerek kişiliklerini oluştururlar. Bu aşamalara Freud "psikoseksüel gelişim dönemleri" demektedir. İnsanın kişiliğinin gelişimi beş aşamadan oluşmaktadır. Freud'a göre hayatın ilk altı yılını içeren gelişim dönemlerinde yaşananlar çok önemlidir, o aşamalardaki yaşantıların izlerinin hiçbir zaman tamamıyla yok olmadığını ve erişkinlikte de davranışları etkilemeyi sürdürdüğünü belirtmiştir. Bu aşamaların özellikleri kısaca şunlardır:²⁰

1. Bu gelişim aşamalarının ilkinde oral dönem denilmektedir. Bebeğin doğumdan başlayarak 18. aya kadar devam eden sürecidir. Bu aşamada bebeğe verilen bakımın kalitesi, erişkinlikte bireyin bağımlılık ve güven düzeyini şekillendirir. Bebek ihtiyaçlarının karşılanması için annesine bağımlı durumdadır.

2. Anal dönem ise ikinci gelişim aşamasıdır. Bir buçuk yaş ile 3 yaş arasındaki süreci kapsar. Annenin çocuğa tuvalet kontrolünü edindirmek, ona kendini kontrol edebilmeyi, çevresindeki erişkinlerin koydukları kurallara uymasını öğretmek onun bu aşamadaki temel hedefidir.

3. Üçüncü gelişim aşaması fallik dönemdir ve 3-7 yaşları arasındaki süreci kapsar. Çocuğun cinsel kimliğinin gelişmeye başlaması bu dönemde olmaktadır. Cinsiyet farklılıklarını keşfeden çocuk, sorular sormaya başlar.

4. Son iki dönemin Freud'a göre ilk üç döneme göre kişiliğe etkisi daha azdır. Latans dönem ilkokul yıllarına denk gelir ve bu dönemde oral, anal ve fallik dönemlerde sahip olunan özelliklerin yeni bir özümlemesi yapılarak kazanılan özellikler pekiştirilmeye başlanılır.

¹⁷ Aydın, a.g.e., s.24.

¹⁸ Kulaksızoğlu, a.g.e., s.18

¹⁹ Dinçel Esen, Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri Ve Psikolojik Problemler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.23. (Yüksek Lisans Tezi)

²⁰ Enver Sarı, 6 –12 Yaş Çocuğunun Gelişim Özellikleri. Editör: Akgün, C. Engelliler Ailelerinin El Kitabı. Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Giresun, 2003, s.12.

5. Son gelişim aşaması olan genital dönemde ise ergenlik yılları ve daha sonrasına uzanan süreci kapsar. Bireyin kişiliği bir çocuk kişiliğinden erişkin kişiliğine dönüşmeye başlar. Özellikle fallik dönemde kişiliğe dahil olan öğelerin kalitesi genital dönemde, ergenlik dönemindeki gelişimin niteliğinin belirlenmesinde rol oynar.²¹

Ergenlik dönemi kritik bir evredir, kişiliğin kalıcı bir şekilde temellendiği en önemli yaşam evresi olduğu düşünülmektedir. Kişinin kendisi ve çevresiyle alakalı seçimleri, niyetleri, hedefleri bu dönemin bitimiyle büyük ölçüde belirginleşmiş olur. Ergenlikte kişiliğin gelişimi önem kazanmakla beraber, hiçbir zaman kişilik gelişimi tamamen bitmez. Yaşam boyu, kişilik gelişimi devam eder.²²

2.1.3.3. Bilişsel Gelişim

Biliş; dünyayı anlamayı ve öğrenmeyi barındıran bütün zihinsel aşamaları içermektedir. Biliş denildiğinde düşünülen ilk kavram zekâ kavramıdır. Bunun yanı sıra kavram geliştirme, dil edinme, kategorileştirme, düşünce, problem yaratma şeklinde zihinsel işlemleri de kapsamaktadır. Bilişsel güç insanı insan yapar. Bilişsel gücü sayesinde insan öteki canlılara üstün gelerek onlar üzerinde egemenlik kurar. Bilişsel gelişim ile alakalı pek çok psikolog çalışmalar yapmış ve kuram geliştirmiştir. Jean Piaget bunların en önemlisidir.²³

Bilişsel gelişim doğumla beraber başlar ve bir anlamda organizmanın çevreye yönelik bir çeşit uyum halidir. Organizma bu uyum sırasında çevresinden gelen uyarıcıları alarak, işler, değiştirir veya olduğu gibi kabullenerek bunları birbiriyle uyumlu bir bütün yaratacak biçimde bir arada tutar. Bu gelişim Piaget'e göre, davranışçuların savunduğu şekilde boş bir levhanın dışsal faktörlerce doldurulmasıyla değil, tam tersine kişinin aktif biçimde rol aldığı eylemlerin veya bu eylemler üzerinde gerçekleştirilen bilişsel işlemlerin sonucunda meydana gelir. Birey bu işlemlerin neticesinde, bilişsel gelişim yönünden bir denge yakalar. Hiçbir zaman sürekli olmayan bu denge sonucunda, kişi hayatının her döneminde kimi zaman an ve an yeni durumlarla, tecrübelerle karşılaşır ve tüm bunlar da bilişsel sistemde dengesizliğe neden olur. Bilişsel gelişimi Piaget (1977) bu noktadan hareketle, yapısal bir dengesizlik durumundan yeni ve daha üst seviyede bir denge durumuna geçiş olarak açıklamaktadır.²⁴

Bilişsel gelişim kavramını Piaget; refleks seviyedeki tepkilerden olgun bir bireyin tepkilerine ve düşünce seviyesine ulaşana kadar peşpeşe ilerleyen dört dönemlik bir evre olarak açıklamıştır (MEGEP, 2009). Bu evreler şunlardır;

- Duyu-hareket evresi: 0-2 yaş
- İşlem öncesi evre: 2-6 yaş

²¹Sigmund Freud, **Dinin Kökenleri**, Payel Yayınevi, İstanbul, 2002, s.301.

²²Abdülkerim Bahadır, Ergenlik Dönemi Kişilik Gelişiminde Temel Kavramlar, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2002, Sayı 8, S. 57- 65.

²³ MEGEP, a.g.e., s.14

²⁴Nihal Ahioglu-Lindberg, **Piaget Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim**, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2011, Cilt 19, No 1.

- Somut işlemsel evre: 6-12 yaş
- Soyut işlemsel evre: 12 yaş ve ilerisi.²⁵

Kişi ergenlik başlarında, çocukluk zamanlarında eğer uyarıcı bolluğu olan bir çevrede büyümüş ve iyi bir eğitim almışsa soyut düşünce yeteneğine sahip olmaktadır. Gencin dünyaya bakışının genişlemesine bu yeni düşünce şekli, yeni bilgiler, sentezler ve çok çeşitli olasılıklar yardımcı olmaktadır.²⁶

Bilişsel alandaki gelişimle ilişkili olarak ergenlikte dil alanında da gelişme yaşanmaktadır. Ergenlerle yetişkinler arasındaki hayat şekillerinin ve zihniyetlerin değişiklik göstermesi, onların dil varlıklarında ve davranışlarında da görülmektedir. Nesilden nesile ergenlerin dili farklılaşabilmektedir.²⁷

2.1.3.4. Ahlaki Gelişim

Bir toplumda yaşayan insanların, nerede, nasıl davranacaklarını belirten, o toplumdaki adalet ve eşitlik gibi toplumsal düzeni sağlama görevini gören temel kavramlarla çelişmeyen ve ortak değerleri ifade eden kurallara ahlak kuralları denilmektedir.²⁸ Çoğunlukla çocukların sorumluluk sahibi erişkin davranışlarını taklit etmesiyle oluşan ahlak gelişimi, toplum tarafından kabul edilen davranışlarla desteklenmektedir.²⁹

Ahlaki gelişim, kişinin değerler sisteminin oluşmasını içeren bir evredir. Freud'a göre bu dönem, bireyin kişiliğinin üç temel birimi olan id, ego ve süperego ilişkisinden meydana gelen duygusal güdüsel bir süreçtir. Ahlak gelişimi ile kişinin ruhsal, sosyal, zihinsel ve kişilik gelişimi arasında sıkı sıkıya bir bağ bulunmaktadır. Çocukluk döneminin ilk beş senesinde kişilik ve ahlak gelişiminin temelleri oluşmaktadır.³⁰

Ahlâki gelişim konusunda Kohlberg, zihinsel etkenlere dikkat çekmiştir ve gelişim kavramını buna göre oluşturmuştur. Kohlberg'e göre, ahlak gelişim ile bilişsel gelişim paralellik gösteren bir yaklaşımdır. Kohlberg; Tayland, Malezya, Meksika, Türkiye gibi birçok ülkedeki ahlakî düşünceleri araştırmıştır ve araştırma sonunda bu ülkelerdeki insanların birbirine benzer gelişim süreçlerinin olduğunu tespit etmiştir. Gelişim süreci ile bir dine veya dinsizliğe bağlı olma durumunun ilişkisinin olmadığını söylemiştir. Kohlberg, bütün kültürlerdeki bireylerin adalet, eşitlik, sevgi, saygı, otorite gibi aynı temel ahlakî kavramları savduklarını belirtmiştir. Piaget gibi Kohlberg de çocuk ve erişkinlerin, belirli durumlarda davranışlarını yöneten kuralları ne şekilde yorumladıkları üzerine araştırmalar yapmıştır. Kohlberg,

²⁵ MEGEP, a.g.e., s.11

²⁶ Serdar Erkan, **İlköğretimde Rehberlik**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003, s.52.

²⁷ Kulaksızoğlu, a.g.e., s.19

²⁸ Müjdat Avcı, Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006, Cilt 7, Sayı 1, S.39- 64.

²⁹ Faruk Karaca, **Dini Gelişim Teorileri**, Dem Yayınları, İstanbul, 2007, s.72.

³⁰ Yurdagül Mehmedoğlu, **Ahlaki Ve Dini Gelişim**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı 2005, s.93

Piaget'den farklı olarak, çalışmasını, çocukları oyunda izleyerek değil, çocuklara ve erişkinlere, ahlakî ikilemleri içeren belirli durumlar vererek, onlara bu durumlarda ne şekilde tepkide bulunacaklarını sorarak ilerletmiştir.³¹

2.1.4. Ergenlik Kuramları

2.1.4.1. G. Stanley Hall Kuramı

Ergenlik dönemi teriminin psikoloji dünyasına kazandıran kişi bilim adamı Hall 'dir. Hall'ın bir psikolog olarak temel ilgi alanı çocukluk ve ergenlik arasındaki kişinin gelişiminin başlıca prensiplerini araştırmaktır. Hall yaptığı araştırmalarda Darwin'den etkilenmiştir. Darwin'in evrim teorisini, ergenlik ve çocukluk dönemlerine uyarlamıştır. Çocukluğun farklı evreleri Hall'a göre insan evriminin evrelerine eşdeğer niteliktedir.³²

Hall'a göre doğumdan sonraki ilk dönem ile insan neslinin maymuna benzerlik dönemine geçtiği evre arasında bir benzerlik vardır. Bebekliğe göre olmasa da 8 ile 12 yaşları arasında hala gelişmiş insana oranla daha ilkel haldedir. Çocukların bu dönemdeki davranışları avcılık ve balıkçılıkla yaşamaya çalışan ilkel bir insanla benzerlik göstermektedir. Hall, ergenliği ilkel durumdan uygarlığa geçiş aşaması olarak değerlendirmektedir. Hall çalışmalarını yazdığı ilk kitabını 1904 senesinde bastırmıştır. Zihinsel gelişim ve eğitim, zihinsel ve bedensel rahatsızlıklar gibi pek çok konuda bilgiler veren kitap, kapsamlı bir kaynak niteliğindedir.³³

2.1.4.2. Ergenlik Gelişimi ile İlgili Psikoanalitik Kuram

Bu kuram ergenlikten ziyade ergen kişilerin erken gelişim dönemleri ile ilgilidir. Bu kuramda çocukluk ve bebeklikteki yavrular cinsel dürtülerden meydana gelen bir yumak şeklinde anlatılmaktadır. Dürtülerin meydana gelmesinin nedeninin ise psikoseksüel dürtüler olduğu belirtilmektedir. Çocukluk döneminde, Freud'a göre bebeğin meme emmesi ya da parmağını emmesi bu dürtülerin başlangıcını oluşturmaktadır. İkinci evre birinci evreye oranla Freud'a göre basit değil aksine dürtülerin daha da arttığı ve belirginleştiği bir evredir. Son olarak Freud beklendiği üzere çocukların karşı cinsten olan ebeveynlerine ilgi duymaya başladığını söylemektedir. Erkek çocukların bunun sonucu olarak annelerine ilgi duyduklarından dolayı babalarına düşmanca tutumları sergilediklerini belirtmiştir. Kız çocuklarınsa aynı mantıkla babalarına ilgi duyduklarından dolayı annelerine düşmanca tutumlar sergilediklerini belirtmiştir. Bu duruma Oedipus Karmaşası denilmektedir. Oedipus karmaşası içerisindeki bireyler Freud'a göre, karşı cins ebeveynine sahip olma isteği fazla

³¹ Akif Kılavuz ve İbrahim Gürses, **Kuşakların Ahlakî Değerleri Birlikte Öğrenmesi: Kohlberg'in Ahlakî Gelişim Kuramı Açısından Bir Değerlendirme**, I.Uluslararası Davraz Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2009, S.9.

³² Adnan Kulaksızoğlu, **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012, s.42.

³³ Kulaksızoğlu, a.g.e., s.19-20

olacağından aynı cins ebeveynini yok etmeyi arzularlar. Zamanla bu duygular biter ve yerine pişmanlık ile hayal kırıklığı gelir. Duyguları ve düşünceleri nedeniyle cezalandırılacağını düşünen çocuk oedipal çelişkileri bastırmaya çalışır. 5-6 yaşlarından 12 yaşına kadar süren gizil dönemin sakin geçmesinin nedeni bu durumdur.³⁴

2.1.4.3. Öğrenme Kuramının Ergenliğe Yaklaşımı

Sosyal öğrenme kuramlarının esaslarını McCandless, ergenlik gelişimine uyarlamıştır. McCandless'e göre insanlar, dürtülerle davranışlarına şekil vermektedirler. Bu kuram diğer kuramlardan çok fazla farklılık göstermez. McCandless, ergenlikte cinsellik duygusunun mühim bir yerinin olduğunu savunarak Freud'a katılır, aynı zamanda hayal kırıklığı, saldırganlık, merak ve bağımlılık gibi öğrenilmiş ya da öğrenilmemiş dürtü ve beklentilerin kişiyi harekete geçirdiğini savunmaktadır. Dürtüler üzerinde öğrenmenin etkisi çok fazladır.³⁵

Ergenlik Hall'a göre, bunalımlı ve sancılı geçen bir evredir. Ona göre ergen kişiye çocukluk döneminin sorumsuzluklarının sona erdiğini kesin bir dille belirtmek gerekmektedir. Ergenlik, ergen kişilerin daha önce hiç yaşamadıkları duyguları ve hisleri yaşadıkları bir evredir. A. Bandura'da ergenliği açıklamaya çalışan başka bir öğrenme kuramcısıdır. McCandless'ten farklı olarak Bandura, ergenlik evresinin bunalımlı ve sıkıcı bir dönem olmadığını savunmaktadır. Bandura yaptığı araştırmalar çerçevesinde, aile yapısının ergen kişilerin yetişmesinde çok önemli olduğu sonucuna varmıştır. Bandura, ergenlerin sosyalleşmesine önem vererek, sosyal olmayan ailelerde yetişen ergenlerin saldırgan davranışlarda bulduklarını belirtmiştir.³⁶

2.1.4.4. Sullivan'ın Kuramı

Sullivan, Freud'un savunduğu cinsellik ile alakalı düşüncelere eleştirilerde bulunmuştur. Sullivan bu kuramda kişilerin arasındaki gereksinimlerin karşılanmasının çok daha önemli olduğunu belirtmiştir. Pek çok kişi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmalarında bu düşüncesini destekleyecek argümanlar ortaya koymuştur. Bir kişinin en önemli gereksinimi Sullivan'a göre kendisini güvende hissetmesidir. Bebekler ile ebeveynleri arasında Sullivan'a göre özellikle anneleri ile gizli bir iletişim bulunmaktadır. Sullivan'ın böyle düşünmesinin altında yatan temel sebeplerden birisi, annenin ya da ebeveynin bir duruma üzüntü duyması sırasında bebeğin bu durumu hissetmesi ve ona göre tepkilerde bulunmasıdır. Çocuklarının cinsel organları ile oynadıklarını gören ebeveynlerin sert ve olumsuz tepkiler göstermelerinin, çocukta sonraki yaşlarda meydana gelebilecek seks fobisinin oluşmasında büyük etkisi olduğu

³⁴Aysel Ekşi, **Gençlerimiz Ve Sorunları**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982, s.48.

³⁵Yörükoğlu, a.g.e., s.47

³⁶Kulaksızoğlu, a.g.e., s.24-25

savunulabilir. MCandless'in kuramında öne sürdüğü ergenlik dönemindeki deneyimlerin sonraki yaşlarda etkilerinin olacağı düşüncesini bu durum desteklemektedir.³⁷

2.1.4.5. Lewin'in Kuramı

Kurt Lewin'in oluşturduğu bu kuram esasında "Stres, Fırtınalar ve Süreklilik" kuramları içerisinde bulunmaktadır. Bu kuram bazı coğrafi benzeşmeleri kullanarak açıklanmaktadır. Davranış Lewin'e göre, bireyin çevresinden etkilenmesi sonucu meydana gelmektedir. Bütün bu faktörler bir araya geldiğinde ise yaşam alanı denilen bölge şekillenmektedir. Bireyin yaşamının ilk başlarında yaşam alanı küçüktür, hedefleri azdır ve basittir. Birey olgunlaşmaya başladıkça birçok tecrübe edinir ve yaşam alanı da genişlemeye başlar. Kişinin yaşam alanındaki bireysel ve çevresel faktörler sürekli bir değişim içerisinde. Yaşanan bu değişimler yavaş olursa, kişinin onları düzenlemesi ve değişime uyum sağlaması da rahat olmaktadır. Değişimler çok hızlı yaşanırsa da kişi yoğun stresli bir dönem içine girer. Ergenlik de Lewin'e göre ikinci yani hızlı değişimlere benzer bir evredir.³⁸

2.1.4.6. Spranger'in Kuramı

Edward Spranger de ergenliğin bir fırtına ve stres dönemi olduğu düşüncesine karşı gelenlerdendir. Spranger, bireyselliğin değişebilirliği isimli bir kuram geliştirmiştir. Ergenlikte Spranger'e göre, karşılaşılabilecek üç farklı büyüme modeli vardır. Birinci modeli benimseyen gençlerin daha önce söz edilen fırtına ve stresle başları dertte olur. Çocukluktan erişkinliğe geçiş bu gençlerde, diğer kuramcılarında savunduğu gibi zor, acı verici ve romantiktir. İkinci modeli benimseyen gençler ise ergenliği büyük oranda zarar görmeden geçirirler. Bunu benimseyen gençler yavaş ve sürekli gelişim modelinin temsilcileri olmaktadır. Ergenliklerini çatışma ve stresten uzak bir şekilde atlattılar. Son model olan dinamik model ise diğer iki modelin karışımı şeklindedir.³⁹

2.1.4.7. Erikson'un Kuramı

Ergenlik kuramları içerisinde Erikson'un bu ergenlik gelişimi kuramı diğer kuramlara göre en anlaşılanıdır. Sullivan gibi psikoanaliz eğitimi alan Erikson, aynı Sullivan gibi psikoanalitik kuramda değişik uyarlamalar yapmak amacıyla girişimlerde bulunmuştur. Geliştirdiği psiko-sosyal kişilik kuramı, ergenliği özellikle önemsemiştir. Çocuk Erikson'a göre bazı psikoseksüel dürtülerini gidermeye uğraşır, fakat bu dürtüler daha geniş bir bütünün sadece bir bölümüdür. Çocuk oral evre olarak adlandırılan dönemde yiyerek ve emerek tatmin olacaktır. Çocuk aynı zamanda Erikson'a göre pek çok algıyı da bu dönemde edinmektedir.

³⁷ Dinçel, a.g.e., s.25

³⁸Uğur Öner, Kurt Lewin Ve Alan Kuramı, Lewin'in Çocuk Psikolojisi, **Aü, Sbe Dergisi**, Ankara,, 2000, 33(1), S.9.

³⁹ Kulaksızoğlu, a.g.e., s.37

Çocuğun dokunma duyusu gelişirken görüntüleri, sesleri ve kokuları da algılar ve orallığı daha pasif durumlarda gerçekleştirir. Erikson, ergenin başka dürtülere sahip olduğunu da kabullenmektedir. İnsan hayatını Erikson sekiz çekirdek çatışmasına ayırmıştır ve bunları insanın sekiz çağı diye açıklamıştır.⁴⁰

Soyut düzeyde algılama yetisinin kazanılması ergenlik döneminde ruhsal alanda göze çarpan niteliklerden biridir. Piage zihinsel gelişimin somut operasyonlardan formel operasyonlara geçiş yaptığını söylemiştir. Kişi formel operasyonlar düzeyine geldiğinde bir yetişkin dünyasıyla tam bir iletişim içerisine girmeye hazır duruma gelmiş olmaktadır. Bilişsel gelişimin en son aşamasına girilmiştir. Kişinin formel operasyonları olgunlaşırken kişilik yapısı da olgunlaşır ve kişinin ahlak anlayışının yanı sıra kendi anlayışında da temel değişimler gerçekleşir.⁴¹

⁴⁰ Ümit Morsünbül ve Bilgen Tümen, Ergenlik Döneminde Kimlik Ve Bağlanma İlişkileri: Kimlik Statüleri Ve Bağlanma Stilleri Üzerinden Bir İnceleme, **Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, Ankara, 2008, C.15, S.25.

⁴¹Doğan Cüceloğlu, **İnsan Ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1991, s.354.

2.2. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI

2.2.1. Cep Telefonun Tarihçesi

Yapılan araştırmalarda ilk cep telefonu görüşmesinin Finlandiya da olduğuna, ilk sms'in gönderiminin ise 1992 senesinde yapıldığına ulaşılmıştır. Graham Bell'in 3 Nisan 1973 senesinde icat ettiği telefon tuğla gibi, 850 gram ağırlığında, 25 cm yüksekliğinde, 4 cm genişliğinde ve 8 cm derinliğindedir.⁴²

1973 senesinde telefonun icat edilmesinden sonra Martin Cooper tarafından ise ilk mobil telefon icat edilmiştir. Bu durumun sonucunda da 1982 senesinde dünyanın her yerine ulaşma düşüncesi, her yere kablo döşenmesi fikrini doğurmuştur.⁴³

İletişim ve bilgi teknolojinin hızlı ilerleyişi teknolojinin gelişmesiyle beraber devam etmekte ve mobil telefonlar, sosyal paylaşım siteleri ve internet toplumsal hayatın önemli bir parçasını oluşturmaktadırlar. Mobilite özelliği nedeniyle cep telefonları bu derece yoğun bir biçimde toplumun içinde var olmaktadır. Bu özelliği sebebiyle telefon, bireyin her alanına kolaylıkla girmektedir. Bir diğer özelliği ise cep telefonlarının ulaşılabilirlik özelliğidir. İnsanlar genellikle yanlarında telefonları olmadığında eksiklik duygusuna kapılırlar ve bu durum onların kendilerini yalnız hissetmelerine yol açabilir.⁴⁴

Yapılan bazı araştırmaların sonucunda da ulaşıldığı üzere insanlar telefonları yanlarında olduğunda kendilerinin çok daha güvende olduğunu düşünmektedirler. Bireylerin telefon yanlarındayken normalde gidemeyecekleri ve tehlikeli olduğunu düşündükleri yerlere bile gidebildikleri görülmüştür. Mobil telefon kullanımı günümüz şartlarında günlük yaşamımızın gerekliliklerinden biri olmuştur. İnsanlar tarafından ilk çıktığı anlarda içeriği nedeniyle yalnızca telefon görüşmesi ve kısa mesaj gönderimi gibi işlevleri kullanılan mobil telefonlar günümüzde büyük bir değişime uğramıştır. Diğer insanları aramak, mesajlaşmak, internete bağlanmak, istenilen zamanda aileye ya da arkadaşlara arayarak ulaşmak gibi işlevlerinin bulunması nedeniyle mobil telefon, insan hayatındaki vazgeçilmezler arasına kolaylıkla girmeyi başarmıştır. İnsanın sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde etkisi bulunan cep telefonlarının özellikle gençler arasında kullanımı daha yaygındır.⁴⁵

2.2.2. Cep Telefonunun Kişilerarası İletişime Etkisi

İnsanoğlu teknolojik yenilikler ve gelişmelerle doğaya egemen olmak için çabalar ve sürekli yeni teknolojiler keşfetmeye çalışır. İnsanlık var olduğundan bu yana varlığını devam

⁴²Necmi Buğdaycı, **Tubitak; Mucitler**, Türkçesi, Ankara, 12. Basım, 2001, s.28.

⁴³Buğdaycı, a.g.e., s.28-29

⁴⁴Fırat Ertem, Cep Telefonu Kullanımının İnsan İlişkilerine Etkisi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s.26. (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁴⁵ Ertem, a.g.e., s.25-26.

ettirebilme mücadelesinde doğayı teknik dönüşüme uğratmak amacıyla başta doğanın kendisi olmak üzere pek çok araç kullanma ihtiyacı duyan insanoğlu ürettiği bu araçlarla doğayla mücadelesinde başarılı olmuştur. Birey, içgüdülerinin noksan taraflarını nasıl zekâsıyla kapatabiliyorsa, organlarının noksanlığını da teknikle kapatır. Kanatları olmadığı için uçamayan kişi pek çok organının görevlerini de tekniğe aktarır. Yürümekten araba ile kurtulur, Merdivenleri çıkmaktan asansör ile kurtulur. Bunların dışında kişi, pek çok organının görevini de teknikle aşabilmektedir. Telefon teli çekerek sesini işittiremeyeceği uzaklıklara işittirir, işini taşla vurarak yumruğuyla vuracağından daha iyi yapar, dürbün sayesinde gözleriyle göremediklerini görmeyi başarır. Organik doğa, teknik nedeniyle her gün biraz daha görev dışı kalmaktadır. Dünyayı teknikle değiştirebilen tek canlı insandır. Kendisine organlar yarattığı gibi organlarının işgücünü de artırabilir, aynı zamanda kendi organlarının işini doğaya da yaptırabilir. Tekniği, birey zekâsıyla meydana getirir. Doğada teknik hazır halde bulunmaz. İnsanlığın zihinsel çalışmaya ayıracağı vakit teknik sayesinde fazlalaşmıştır. Birey, teknik sayesinde doğaya bağlılıktan da kurtulmuştur. İnsanlar bundan sonra atın yürüme, ağacın büyüme hızına bağlı yaşamamaktadırlar. Yeni bir doğa yaratabilme gücü insanlığın elinde bulunmaktadır. Mesela doğada yirmi milyon elektro voltluk elektrik gerilimleri bulunmazken, birey bu şekilde bir gerilimi teknikle oluşturarak bu durumda doğanın nasıl davranacağını gözlemleyebilmektedir.⁴⁶

Cep telefonu teknolojisinde gerçekleşen küçük bir yenilik bile büyük toplumsal değişimlerin oluşmasında rol oynamıştır. SMS ilk telefonlarda ortalığı kasıp kavuran bir uygulama olarak görülürken cep telefonu ile kişilerin her yerde ve her zaman ulaşılabilir olması durumu da insan ilişkilerinde değişime neden olmuştur. Daha kısa mesaj ve mekândan bağımsız ulaşılabilmenin şokunu atlatmaya çalışan bireyin hayatında, görünüşte pekte önemli olmayan teknik bir gelişme büyük bir depreme neden olmuştur. Şok yaratan bu gelişme fotoğraf çeken cep telefonlarının icat edilmesidir. İlk zamanlarda bu telefonları da toplumun küçük bir kısmı alabilmiş fakat fiyatlar düşünce ve ikinci el piyasası oluşunca sanki cep telefonu değil de yeni bir ürünmüş şeklinde hızlı bir yaygınlık kazanma yatkınlığı gösterilmiştir. Eklenen bu özellik çok yaygın bir ürün olan cep telefonuna ona yüklü paralar vererek sahip olanların elinde öyle bir etkinlik haline dönüşmüştür ki insanların kendilerini aşarak icat ettikleri bu kullanım alanları toplumsal barışı tehdit eder konuma gelmiştir. Kardeşinin fotoğrafını cep telefonu ile çektiği için komşusunu katleden, fotoğraf çekebilme özelliği olan bir cep telefonunun olması için en yakın arkadaşını katleden, onu öldüren kişinin fotoğrafını çekmeyi başaran kapıcı ile markette kasa sırasında beklerken başkasının kredi kartının fotoğrafını çekip kart bilgilerini alan müşteri gibi basına yansıyan olaylar gerçekleşmektedir. Bir teknoloji bu

⁴⁶ İlknur Karaaslan ve Leyla Budak, Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Özelliklerini Kullanımlarının Ve Gündelik İletişimlerine Etkisinin Araştırılması, **Journal Of Yasar University**, 2012, 26(7):4548-25.

denli hızlı bir şekilde yayılıyor ve toplum henüz onu nasıl kullanabileceğini öğrenmeye çalışırken bazı insanlar boşluklardan faydalanarak kişi haklarını ihlal etmektedirler. Devamlı daha fazla gelişimi daha ucuza topluma ulaştırma yarışındaki teknolojiyi üreten firmaların, toplumsal yan etkileri görmezden gelerek ürünlerini piyasaya sürmeleri, toplumun üstlenemeyeceği bir hızla teknoloji servisi yapmaları sosyal bir çözülmeye neden olmaktadır. Cep telefonu ilk zamanlarda yadırganan ve hor görülen bir statü sembolü iken geliştikçe kontrol edilemeyen bir tür silaha dönüşmüştür. Bu silaha üstelik artık iç kontrollerini geliştirmemiş ve toplumsal kontrollere de tepkili insanlar da kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Bu şahane teknolojiyi geliştirirken firmaların, onları kullananların kendilerine ve diğer insanlara zarar vermelerini önleyecek şekilde bazı yollarda bulmaları gerekmektedir. Bir toplumun tarım toplumundan sanayi toplumuna tam bir geçiş sağlamamışken, hiçbir teknoloji üretmeden dışarıda üretilen bir teknolojiye bu kadar bağlanması ve bu tarzda sanayi sonrası toplum olacağını ve çağ atlayacağını düşünmesi hatalı bir tutumdur.⁴⁷

Cep telefonları tüketici kitlelere, özellikle de genç bireylere, bireysel özgürlükleri geliştiren ve zaman kazandıran teknoloji tarzında sunulmaktadır, aynı zamanda temelinde bir 'kontrol' ve 'denetleme' mekanizması bulunmaktadır. Çocuklarının cep telefonu kullanımını destekleyen ebeveynlerin asıl ve en önemli amacı, cep telefonlarının onları buldukları arkadaş grupları içerisinde denetleyebilme imkanı yaratmasıdır. Cep telefonları ebeveynler tarafından denetleme, kontrol ve hatta baskı aracı olarak kullanılır. Çocuklarıyla yürüttükleri ilişkilerde ebeveynler 'güvensizliğin yok edilmesi' ve 'tehlikelerle baş edebilmede yardımcı olma' duygularına seslenmekte; günlük hayatın problemleriyle tek başına baş edemeyeceği düşünülen çocuğa destek sağlayan bir teknoloji olan cep telefonlarının olumlu bir yönü de bulunmaktadır. Ailelerinin onayladığı ortamlarda bulduklarını, gençler cep telefonları yardımıyla kolayca iddia edebilmektedir; anne babalarda çocuklarının söylediklerinin doğru olduğunu düşünerek, psikolojik açıdan içsel huzura nail olmaktadır. Çocuğun özellikle örgün eğitime başlamasından sonra, aileleri ve akrabaları dışındaki bir sosyal çevre ile iletişime girmesiyle, akranlarıyla ilişki kurma, devam ettirme ve geliştirme gibi çeşitli faktörler oluşmaktadır. Kişinin çocukluktan ergenliğe geçmesiyle kişiliklerini ailelerine ve çevrelerine ispatlama çabasına girmesi, kendilerini ifade edebilecekleri, sahiplik duygularının gelişeceği ve kimlik kazanacakları çeşitli gruplara girmelerine sebebiyet vermektedir. Giyinme ve eğlenme şekilleri ile ait oldukları grubu belirginleştiren ve başkalarından farklılaşan gençler, çeşitli sembol ve simgeler üzerinden kimliklerini oluşturma uğraşına girerler. Gençler cep telefonunu fonksiyonlarının ötesinde bir statü sembolü olarak gördüklerinden onların için asıl önemli olan şey cep telefonunun markası, rengi, şekli ve reklâmlardaki sunuluş tarzıdır. Satın

⁴⁷ Ertem, a.g.e., s.25-26.

alma olayı tüketim toplumunda kullanmayla gelen birliktelik ve sahiplik duygusuyla desteklenmeye çabalanmıştır.⁴⁸

Kişilerin tüketim toplumunda kendilerini tanımlamaları, günlük hayatlarında satın aldıkları ve kullandıkları ürün ve hizmetler aracılığıyla olmaktadır. Ürünlere kullanım alanlarının çeşitliliğinden ziyade, fonksiyonlarının ötesinde kullanıcıları ya da sahipleri tarafından farklı anlamlar yüklenmektedir. James Twitchell'e göre kişiler doğalarından dolayı tüketici olurlar ve tüketiciler, özellikle de gençken, nesneyi çevreleyen statünün peşindedirler, ulaşıncaya da tadını çıkarırlar. Bununla beraber satın alma arzusundan hayal kırıklığına, oradan da yeniden isteğe giden döngüsel rotanın sonunun bulunmadığını, fakat öteki yolun daha kötü olmasından dolayı bu yolun takip edildiğini belirtmiştir. Toplum içerisinde yaşayan, kendisini başkalarından farklı, fakat başkalarının onayladığı bir kimlik çerçevesinde tanımlamaya çalışan insanların bu ikilemi, cep telefonu satın alma ve kullanmanın da temelindeki asıl etkidir. Cep telefonu, teknolojinin verdiği imkanlarla işini en hızlı şekilde yapma arzusu içerisinde olan kişi için hayatı kolaylaştıran bir yardımcıdır. Fakat bu kolaylaştırıcılık, bir işi bulunmayan, işle alakalı çalışmalarında cep telefonuna gereksinim duymayan gençler için de mutlak bir geçerlilikmiş gibi pazarlanmaktadır. En yeni ve fonksiyonları açısından kullanıcılarının ihtiyaçlarından daha fazla özelliklere sahip olan cep telefonuna sahip olmak tüketim toplumunda en önemli özelliğidir. Çok ucuz bir ürün olmadığı için cep telefonuna, bazen herkesin ilk elden sahip olması mümkün olmayabilmektedir; bu duruma alternatif olarak ise özellikle gençlerin rahatlıkla gidip cep telefonu alabilecekleri veya sahip oldukları telefonları değiştirebilecekleri bir ikinci el cep telefonu piyasası ortaya çıkmıştır.⁴⁹

Sadece cep telefonuna sahip olmak günlük yaşamda yeterli gelmemektedir. Farklı tecrübeler cihazın kullanımı sırasında olabilmektedir. Çoğunlukla sabit hat yerine kartlı hatları tercih eden gençlerin bu özelliklerinin temelinde ekonomik ve psikolojik nedenler bulunmaktadır. Genellikle aileler, bir gelirleri olmayan çocuklarının, cep telefonlarını sorumsuzca kullanarak yüksek borçlu faturalara yol açmalarını engellemek için böyle bir yöntem kullanmaktadırlar.⁵⁰

Gençlerin cep telefonu satın alırken tercihini belirleyen unsurlar arasında estetik etkenlerin yeri önemlidir. Tüketicilere renkli ekran, farklılaşabilen kapaklar, logolar, ses tonları, tuş takımı ve aksesuarlar birer farklılık ögesi olarak pazarlanmaktadır. Teknolojik ürün olmaktan ziyade cep telefonları günümüzde modanın bir parçası haline gelmiştir. Günümüzde kullanıcı isteklerine dönük pazarlama anlayışı egemendir, bu bağlamda öne çıkan etken, ürünlerin çeşitli yollarla değişiklik göstermesidir. Cep telefonlarını insanların nasıl ve ne amaçlarla kullandıkları, buldukları gruplarda nasıl sundukları aslında teknolojiyi yaratanlar

⁴⁸ Karaaslan, a.g.e., s.4549

⁴⁹ Karaaslan, a.g.e., s.4550

⁵⁰ Ertem, a.g.e., s.25-26.

ve pazarlayanlar yönünden önemli ipuçları vermekte ve yeni ticarî kazançlar için hareket noktasını belirlemektedir. Cep telefonları en popüler ve güncel olan yeni iletişim teknolojilerinin örneğidir. Özgürlüğün, çağdaşlığın ve ilerliciliğin bir parçası ve kimlik farklılığının desteği şeklinde pazarlanması, belirlenmiş standartlara göre üretilip, yinelenen imge ve imajlarla bütünleştirilmiş bir ürünün tüketim toplumunca mitleştirilmesidir.⁵¹

ABD'de Associated Press haber ajansı ile internet servis sağlayıcısı AOL ve Pew araştırma şirketinin yaptığı ortak ankette cep telefonu kullanımında kullanıcıların eğilimlerine bakılmıştır. Ankete katılım gösterenlerin yüzde 90'ına göre kullanıcılar toplum içinde cep telefonu ile konuşurken kaba, yüksek sesli ve rahatsızlık verici olmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların yalnızca yüzde 8'i kendilerinin de cep telefonu ile konuşurken şikâyet ettikleri tarzda rahatsızlık verici davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılım gösteren bireyler cep telefonunda yüksek sesle konuşulmasından rahatsız olduklarını söylemişlerdir. Bunun yanı sıra kullanıcılar başka kullanıcıların cep telefonunda yüksek sesle özel hayatlarından ve ilişkilerinden söz etmelerini yadırgamışlardır. Katılım sağlayan bireylerin üçte ikisi cep telefonundan vazgeçemeyeceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların yüzde 26'sı ise cep telefonsuz bir hayat düşünemediklerini söylemişlerdir. Bu katılımcıların yüzde 75'i cep telefonunu acil durumlarda kullandıklarını belirtmişlerdir. Bireye ulaşılabilirliğin cep telefonunun en önemli özelliği olduğunu vurgulamışlardır. Yine araştırmadaki katılımcıların yüzde 25'i devamlı olarak aranmaktan şikâyetçi olmuşlardır. Yüzde 28'i cep telefonu kullandıkları için otomobilin hâkimiyetini ikinci plana atarken, yüzde 36'sı ay sonu faturasının yüksekliğinden bahsetmiştir. Tüketiciler hızla sade cep telefonlarından kameralı, MP3 çalarlı ve internet erişimli modellere geçmektedirler. Cep telefonunda SMS, kamera ve internet uygulamaları ile gençler ve beyaz olmayan ABD yurttaşları daha ilgilidirler. Gençler özellikle video oyunlarına yönelmektedirler.⁵²

2.2.3. Akıllı Telefon Bağımlılığının Tanımlanması

Telekomünikasyon ve bilişim alanında son yıllarda yaşanan gelişmelere paralel olarak her yerde akıllı telefon ile internete ulaşım olanağı bulunmaktadır. Hızla gerçekleşen bu gelişim insan hayatının neredeyse bütün alanlarında baş döndürücü bir değişim yaşanmasına yol açmıştır. Telefon görüşmeleri yapılabilmesinin yanı sıra akıllı telefonların sms, GPS, Wi-Fi, 3G, Bluetooth gibi gelişmiş bağlantı seçenekleri; internet bağlantısı, uygulamaların yüklenebileceği bir uygulama marketi, üzerinde uygulama geliştirilebilen bir mobil işletim sistemi, dokunmatik ekran, dahili veya arttırılabilir hafıza, navigasyon, görüntü ve ses kaydı gibi özellikleri de bulunmaktadır.⁵³

⁵¹ Çiğdem Tekin, Gülsen Güneş ve Cemil Çolak, Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması, **Medicine Science**, 2014, 3(3): 1361-81

⁵² Karaaslan, a.g.e., s.45-51

⁵³ Karaaslan, a.g.e., s.45-52

Günlük hayatımıza yenilikler ve kolaylıklar getirmesiyle beraberinde akıllı telefonlar, bazı sorunlara da yol açmaktadır. Akıllı telefonlar doğru kullanıldığı anlarda birçok alanda fayda ve kolaylık sağlarken, bilinçli olarak kullanılmadığında ise ciddi zararlar vermeye; fiziksel ve psikolojik bir takım yeni sağlık problemleri oluşturmaya başlamaktadır. Bu bağlamda, akıllı telefonların hayatımızdaki önemi ve kullanım sıklığının artmasıyla doğru orantılı olarak;

□ Ekranla devamlı olarak bakmaktan dolayı oluşan baş ağrısı ve göz bozukluğu gibi sağlık problemleri,

□ Sosyal medya takibi ve mesajla iletişime geçilmesi sebebiyle yüz yüze iletişimin azalması ve insanların asosyalleşmesine yol açması,

□ Cep telefonunu devamlı olarak kontrol etme arzusu sebebiyle konsantrasyon bozukluğu yaşanması,

□ Rahat iletişim kurulabilmesi nedeniyle yanlış kişilerle tanışıp bireylerin sağlıksız ve yasal olmayan ortamlara çekilmesine sebep olması,

□ Casus yazılımlardan dolayı kişilerin özel yaşamına müdahale edilebilmesi ve şifrelerinin alınabilmesi gibi farklı problemlerin meydana gelmesine neden olduğu görülmektedir.⁵⁴

Mobil telefon kullanımının ergenlerde artması nedeniyle psikolojiye yeni bir fobi terimi girmiştir. Nomofobi cep telefonundan mahrum kalma korkusudur ve ergenlerin %76'sında bulunmaktadır. Sosyal ağlara devamlı bağlanmak arzusunda olan ergenlerin gündelik yaşam stillerine derinden etki etmektedir. İlk olarak nomofobi terimi 2008 senesinde İngiltere'de yapılan araştırmalarda kullanılmaya başlanmıştır, araştırmaya göre ergenlerin % 66'sı cep telefonlarını kaybetme korkusu yaşamaktadırlar. Kişide nomofobi özellikleri olduğu düşünülüyorsa şu belirtilerin bulunması gerekir;

□ Cep telefonunun kapalı durumda bulunması ya da çekmemesine karşı negatif fiziksel semptomlar ve aşırı bir tepki geliştirmesi,

□ Cep telefonunun yanında olup olmadığını obsesif bir şekilde sürekli kontrol etmesi,

□ Cep telefonunu kaybetme korkusunu sürekli yaşaması,

□ Kişide bu şekilde düşüncelerin uzun süredir var olması, onun günlük hayatını ve sağlığını olumsuz etkilemesidir.⁵⁵

Artık belirli bir yaşa gelmiş öğrenciler günümüz teknolojisi ile kendisi ve ailelerinin istekleriyle ulaşılabilir olmak amacıyla cep telefonu edinirler. Gençler üzerinde yapılan araştırmalarda bireylerin % 76'sının bir, % 40'da ikinci bir cep telefonuna sahip olduğu tespit edilmiştir.⁵⁶

⁵⁴ Ertem, a.g.e., s.25

⁵⁵ Burçe Çelik, Türkiye'de Cep Telefonu, Melankoli Ve Teknoloji. **Toplum Ve Bilim**, 2010, S., 117:56-74.

⁵⁶ Ertem, a.g.e., s.26

Dürtü kontrol bozukluğu DSM-IV-TR' de göre, tekrarlanan davranış ve kişinin kendisine veya diğer bir bireye zararı dokunacak davranışı yapmaya karşı gelmesindeki zorluk olarak açıklanmaktadır. Yaşamımızı zenginleştirerek güncel yaşantımızda var olan, bizi zorluğa sokmayan aktiviteler alışkanlıklarımızdır. Bağımlılık oluşturduğu takdirde bu alışkanlıklar insanları başarısızlığa iter ve kontrol edilemez bir durum oluşur. Sinir sisteminin bir fonksiyonu olarak bir maddeye biyolojik olarak bağlanma sonucunda bağımlılık meydana gelir. Bir maddenin veya bir etkinliğin insanların ruhsal ve bedensel sağlığına veya sosyal hayatına zarar vermesine, kötü açıdan etkilemesine karşın kullanımının sürmesine, bahsedilen madde alımını ya da eylemi tekrarlamaya yönelik engellenemeyen istek duyma haline bağımlılık denilmektedir. Kişinin davranış bağımlılığının devam etmesinin sebebi bağımlısı olunan etkinliğin davranışını kontrol altında tutmasıdır.⁵⁷

Araştırmacıların bazılarına göre yalnızca biyolojik değil davranışsal bağımlılıklarda olmaktadır. Bireyde, bir yaklaşıma göre heyecan uyandıran her şey bağımlılık yaratabilmektedir. Bu bağlamda akıllı telefon kişide heyecan duygusu yarattığından dolayı bağımlılık oluşturabilmektedir.⁵⁸

Kadınların sabit telefonun icadından günümüze kadar geçen sürede telefonu daha fazla kullanması sebebiyle teknolojik bakımdan telefonlar cinsiyet olarak kadınları temsil etmektedir. Birbirleriyle yüz yüze iletişime geçemeyen ya da buna cesaretleri olmayan insanlar varlıklarını sanal ortamda göstermektedirler. İnsanların cep telefonları ile saatlerce sözlü veya yazılı sohbetler gerçekleştirmeleri yeni bağımlılıklar oluşturmakta ve kişilerde yeni davranışlara yol açmaktadır.⁵⁹

Cep telefonları sayesinde insanlar yalnızlıklarından kaçabilmektedirler, bu olay devamlı ve kontrol edilemeyen sosyal ağ takibi boyutunda olduğunda bağımlılıktan bahsedilmektedir. İnsanlar bu yolla cep telefonu ile duygusal bir hazza ulaşmaktadırlar. Bireyde bu haz heyecan duygusunun oluşmasını sebep olmaktadır. Birey eğer düşük öz saygı seviyesine sahip ise bunu artırabilmek amacıyla cep telefonunu sıklıkla kurcalamaktadır. Cep telefonu bağımlılığı araştırmaların temelinde internet bağımlılığı araştırmaları bulunmaktadır. Düşük özgüven ve sosyal beceri sorunları ikisinde de ortak görülen temel problemlerdir.⁶⁰

Kişinin bağımlılık seviyesi yüksek ise telefon kullanmadıkları anlarda sinirli, rahatsız ve endişelidirler. İngiltere de Teleconomy'nin 2004 senesinde cep telefonu kullanıcılarının davranışsal yatkinliklerini tespit etmek için yaptığı bir çalışmada 1400 kişi ile görüşülmüştür. Araştırmaya katılım gösteren bireyler, cep telefonlarının hayatlarında önemli bir yeri olduğunu ve telefonlarını kendilerinden bir parça olarak gördüklerini belirtmişlerdir. İngiltere, OFCOM(Office of Communications)'un yayınladığı araştırma raporuna göre akıllı telefon

⁵⁷ Karaaslan, a.g.e., s.4555

⁵⁸ Doğan Cüceloğlu, **İnsan Ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 1983, s.489.

⁵⁹ Ertem, a.g.e., s.26

⁶⁰ Karaaslan, a.g.e., s.4549

bağımlısı bir ülkedir. Cep telefonu veri hizmetlerinin ülkede son 3 yılda 40 kat arttığı, gençlerin yarısının ve erişkinlerin çeyreğinden fazlasının akıllı telefon sahibi olduğu gözlenmiştir.⁶¹

2012 senesinde yayınlanan Cisco Connected Dünya Teknoloji Raporunda içinde Türkiye'nin de bulunduğu 18-30 yaş arası 1800 kişi üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmadan söz edilmektedir. 1980 ve 2000 seneleri arasında doğanlar —Y nesli olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda bu aralıkta doğanlar internet kuşağı ya da millennial olarak da adlandırılmaktadır. Yapılan başka bir araştırmada internet neslinin alışkanlıkları taranmıştır, sonucunda ise insanların yaşamlarının her aşamasında bağlantıda olma gereksinimi duyduklarına ulaşılmıştır. Bu araştırma bağlamında Türkiye'de %97 ve tüm dünyada %90 oranında sabahları ilk yapılan işler arasında birinci sırada telefonu kontrol etmek sonrasında üstünü giyinmek, yemek yemek ve diş fırçalamak bulunmaktadır. Aynı araştırmada dünyada %60, Türkiye de %93 oranında bireyler takıntılı bir biçimde cep telefonlarından sosyal ağlarını, mesajlarını ve e-postalarını kontrol etmektedir. Kadınların ise erkeklere oranla daha fazla çevrimiçi kaldıkları belirtilmiştir.⁶²

2.3. KONTROL ODAĞI

İnsanların hayatlarında çağlar boyunca nüfusun artması, çevre kirliliği ve suç oranları gibi etkilerin neticesinde, değişimler gerçekleşmiştir. Bazı insanlar bu değişimlerle birlikte, yaşamlarındaki olayların üzerinde sahip oldukları etkinin azaldığını düşünürler. Bu değişimlerin

⁶¹Ertem, a.g.e., s.27

⁶² Karaaslan, a.g.e., s.45-49

sonucunda bazı insanlar ise değişiklikleri daha iyi hissederler ve kendilerini bağımsız birer birey olarak görerek, yaşamlarının kontrolnn ellerinde bulundurduklarını dşnrlr. Bireyden bireye böyle bir farklılığın olmasının temelinde kontrol odağı bulunur.⁶³

Rotter'ın psikoloji ve psikiyatri bilim dallarına kazandırdığı bir kavram olan denetim odağı, kişilerin başlarına gelen olayları veya durumları kendilerine, başkalarına ya da çevresel sebeplere yüklemeleri ile ilgilidir. Kavram bunun yanı sıra bireylerin yaşadıklarının yönlendirebilecekleri veya ynlendiremeyecekleri ile ilgili inançlarını da kapsamaktadır.⁶⁴

Temelde, pekiştirenlere ve beklentilere dayanan kontrol odağını oluşturan beklentiler, başkalarından alınan bilgiler, tecrübeler ve olayların nedenselliğine dair algılar gibi pek çok unsurun bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bireylerin beklentilerine bağlı olarak sonuçta, kontrol odağının iki ayrı ucu olan "iç kontrol odağı" ve "dış kontrol odağı" oluşmaktadır. Bireyin davranışlarının sonucunda meydana gelen pekiştirenlerin sebeplerini dış kontrol odağı; şans, kader gibi tahmin edilemeyen glere veya başka insanlara bağlamaktadır. İç kontrol odağında ise birey pekiştirenleri, kendi davranışlarının veya kendi özelliklerinin bir sonucu olarak düşünür.⁶⁵

Rotter (1971), bireylerin davranış ve inançlarındaki bazı farklılıkların, onların i veya dış kontrol odağına yakınlıkları ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Literatür incelemesi yapıldığında Rotter'ın bu beklentisiyle tutarlı bulgulara ulaşılmıştır.⁶⁶

Sıklıkla rgtsel değişkenler yönünden de ele alınan kontrol odağına göre, iç kontrol odağına sahip çalışanların daha çok yardım ederler ve nazik davranış sergilerler, daha yenilikçi olurlar, fırsatları değerlendirmeye daha eğilimli olurlar. İş doyumları, kariyerlerine ve işlerine bağlılıkları daha yüksek olan bu kişilerde; tükenmişlik sendromu ve rol belirsizliği daha az görülmektedir. Aynı zamanda bu iç kontrol odaklı çalışanlar, işe alım süreçlerinde daha olumlu bir etki gösterirler ve bu kişilerde örgütsel etkililiği artıran performans standartlarının da daha yüksek olduğu gözlenmektedir.⁶⁷

Bireyde içsel denetim odağı hakim ise, yaşadıklarının kendi davranışlarının neticeleri olduğunu dşnrlr. Yaşananların kontrol altında tutulabileceğine inandıklarından dolayı kaygıları daha azdır. Kişide tam aksine dışsal denetim odağı varsa da başlarına gelenleri daha çok başka bireylerin davranışlarına, kadere ve benzeri dış faktörlere dayandırırılar. Dışsal

⁶³Ali Bozkurt, Klinik Psikiyatri El Kitabı, Adana: Nobel Kitabevi, 2009, s.87.

⁶⁴Basım Nejat Ve Seşen Harun, Kontrol Odağının alışanların Nezaket Ve Yardım Etme Davranışlarına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006, 16, 159-168.

⁶⁵Ayřegl Batıgün-Durak, Gençler Ve İntihar: Diğer Yaş Gruplarıyla Farklılaşan zellikler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002, s.40. (**Doktora Tezi**)

⁶⁶Aysel oban ve Zeynep Hamamcı, Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 2006, 14(2), 393-402.

⁶⁷Fatih etin, Kişilerarası İlişkilerde Kendilik Algısı, Kontrol Odağı Ve Kişilik Yapısının atışma özme Yaklaşımları zerine Etkileri: Uygulamalı Bir Araştırma, Kara Harp Okulu, 2008, s.30. (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

denetim odaklı insanların kendilerini daha da güçsüz hissetmelerinin nedeni yaşamlarının başka unsurların kontrolünde olduğu hissidir.⁶⁸

İnsanların stres yaşantılarıyla baş edebilme stratejilerini etkileyen önemli etkenlerden biri bireyin iç denetim odaklı veya dış denetim odaklı olmasıdır. Baş edebilme stratejileri ve kontrol odağı birbiriyle pozitif korelasyon gösteren değişkenler arasındadır. Kişiler iç denetim odaklı olduklarında yaşantılarını kontrol edebileceklerini düşündüklerinden dolayı, karşılaştıkları sorunları çözmeye daha çok istekli görünürler. Kişi soruna odaklanır ve yapıcı çözümler üretmeye uğraşır. Bu kişiler sosyal ilişkilerde daha üretken, başkalarına karşı daha kibar ve etkileyici olurlar. Bu tarz tutumlara sahip bireylerin stres ve kaygı seviyelerinin düşük olmasının sonucunda intihar düşünceleri geliştirme veya kendilerine zarar verici davranışlarda bulunma ihtimalleri de daha az olur. Kişiler dış denetim odaklı ise de kontrolün kendilerinde olmadıklarına inanmaları sebebiyle, sorunlarla yüzleşmek ve çözümlenmeye uğraşmak yerine kaçınma stratejilerine başvururlar. Bu tutuma sahip kişiler doğuştan şanslı olmadıklarına, yaşadıkça durumlarının daha da kötüye gideceğine, yaşamın güçlükleri önünde pes etmekten başka yol olmadığına ve sadece ölümle huzura ulaşacaklarına inandıklarından intihar olasılıkları daha fazladır.⁶⁹Dış denetim odaklı insanlar Chandler (1976)'a göre ise ideal kendilik algıları tutarsız, kendini kabul seviyeleri düşük bireylerdir.⁷⁰

Kontrol odağı ve baş edebilme tutumları ile alakalı gerçekleştirilen araştırmalarda bireyin kendisinin algıladığı özyeterlilik hissini inancına dair ve aksiyona geçme motivasyonuna dair belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Bireylerin işlevselliği ile durumlara ve olaylara dair çıkarımlarının ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Bireylerde kişisel özellikler ve iç faktörler daha fazla strese neden olan ve kontrolün daha az hissedildiği bir durum olarak belirtilmekte, bu durumda işlevselliğe olumsuz etki etmektedir.⁷¹

Bireylerde bulunan iç kontrol odağı yerine dış kontrol odağının baş edebilme becerileri ve iyilik halini devam ettirme anlamında özellikle kontrol altında tutulamayan durumlara karşı tutumu etkileyebilen olumlu bir yaklaşım olduğu varsayılmaktadır.⁷²

Travmaya bağlı stres ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), kontrol odağı ile beraber incelenen değişkenler arasındadır. Bununla ilgili yapılan çalışmalar arasında Mellon,

⁶⁸ Fatih Çetin, Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı Ve Kontrol Odağının Rolü, **Business And Economics Research Journal**, 2011, 2(3), 69-85.

⁶⁹Abdulvahit İmamoğlu ve Adem Yavuz, Üniversite Gençliğinde Dini İnanç Ve Umutsuzluk İlişkisi, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, (13): 23, 205-244.

⁷⁰Nejat Basım, Fatih Çetin Ve Harun Meydan, Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2009, 21, 57-69

⁷¹ Batıgün-Durak, a.g.e., , s.40.

⁷² Şeşen Harun, Kontrol Odağı, Genel Öz Yeterlilik, İş Tatmini Ve Örgütsel Adalet Algısının Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkisi: Ankara'da Bulunan Kamu Kurumlarında Bir Araştırma, **H.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2010, 28(2), 195-220.

Papanikolau ve Prodromitis (2009), insanların maruz kaldıkları travmatik olaya dair bireysel kontrol edebilirliklerini araştırmak için itfaiyeciler ve büyük yangınlardan sağ çıkan insanlarla çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgularda doğal afete maruz kalanların ve itfaiyecilerin cevaplarına bakıldığında, yüksek dış kontrol odağının yüksek derecede travma ve kayıp olan yangından sağ kalan bölge insanlarında görüldüğüne ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen bu araştırmada, dış kontrol odağının psikopatoloji ile anlamlı derecede ilişkisi olduğu sonucuna da varılmıştır.⁷³

Benlik saygısı ve kontrol odağının psikolojik sağamlık üzerindeki etkisini araştıran Kararımak ve etinkaya-Siviş (2011), çalışmalarında duyguların aracı rolünün bulunup bulunmadığına bakmışlardır ve çalışmayı 363 katılımcının verileri ile gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılar 1999 depremini yaşayan kadın ve erkeklerdir. Araştırma sonucunda, benlik saygısının kontrol odağı ile alakasının bulunduğuna ve iç kontrol odağı yüksek olan insanların benlik saygısı seviyelerinin daha yüksek olduğuna, olumlu ve olumsuz duyguların da benlik saygısı ve kontrol odağından etkilendiğine ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra olumlu ve olumsuz duyguların psikolojik sağamlık üzerinde anlamlı derecede ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.⁷⁴

Gerçekleştirilen başka bir araştırma İsraili askerler ile yapılmıştır, çatışmadan etkilenmiş ve uzun süreli TSSB belirtileri gösteren askerlerin kontrol odağı ve baş edebilme tutumlarına bakılmıştır. 675 İsraili askerin katılımı ile gerçekleştirilen araştırma Lübnan Savaşı sonrasındaki 1., 2. ve 20. yılda ayrı ayrı incelemeler yapılarak yürütülmüştür. Çalışmada, duygusal baş edebilme, iç kontrol odağı ve problem odaklı baş edebilme değişkenlerine bakılmıştır. Çalışma sonucunda insanların iç kontrol odağı ve duygusal baş edebilme yeteneklerinin TSSB'nin kronikleşmesi anlamında anlamlı derecede ilişkisi olduğuna ulaşılmıştır. Kronik TSSB belirtilerini yordayan değişkenlerin yüksek iç kontrol odağı ve duygu odaklı baş edebilme becerileri olduğuna da ulaşılmıştır.⁷⁵

Yoğun politik çatışmalardan etkilenen Mısır'daki bir grup ile gerçekleştirilen bir araştırmada da psikolojik sıkıntıya, travmaya maruz kalmaya ve kontrol odağı değişkenlerine bakılmıştır ve politik olaylarda ve çatışmalarda yaralanan insanların farklı nedenler ile yaralanmış Mısırlılar ile karşılaştırılması neticesinde kontrol odağında bir farklılık tespit edilmemiştir. Yüksek düzey stres ile dış kontrol odağı arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, dış kontrol odağı ve yüksek düzeyde stresin algılanan çaresizlik hissi ile bir bağlantısı olduğu görülmüştür. Kontrol grubuna göre Kahire'de yaralanan grupta daha fazla travmaya bağlı stres belirtisi gözlenmiştir. Gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda insanların kendi kontrolü dışında gelişen olaylar karşısındaki stres algısı ve travmaya bağlı stres belirtileri

⁷³ Şeşen, a.g.e., s.196

⁷⁴ Aydın, a.g.e., s.534

⁷⁵ Aydın, a.g.e., s.535

ile alakalı sonuçlar elde edilmiş, dış kontrol odağının travmaya bağlı stres ve çaresizlik algısı ile alakası olduğu ve politik durumların bu anlamda etkili bir stresör olduğuna ulaşılmıştır.⁷⁶

2.3.1. Kontrol Odağı ve Çatışma Çözme Yöntemleri

Gerçekleştirilen araştırmalarda iç kontrol odağı bulunan insanların stresli durumlar veya bir çatışma durumunda, sorunu yok etmeye yönelik, problem odaklı çözüm yöntemlerini daha çok kullandıkları belirlenmiştir. Buna ek olarak iç kontrol odağı bulunan insanlar çatışma durumlarında daha çok yüzleşmeyi seçmekte, çatışmayı daha olumlu karşılamakta ve çatışma aşamalarında arzu ve beklentilerini karşı tarafa daha fazla belli etmektedirler. Aynı zamanda, iç kontrol odağı olan insanlar daha yenilikçi, daha fazla araştıran ve bilgi toplayan, örgütlerde yaratıcılık ile ilgili daha etkili bir rol oynayan, uzun süreli planlar yapan ve gelecek yönelimleri daha yüksek bireylerdir.⁷⁷

Kontrol odağı ile alakalı yapılan araştırmalara göre, iç kontrol odaklı insanlar problem çözmeye yönelik çatışma çözme yöntemlerinden bütünleştirmeyi daha fazla kullanmaktadırlar. Bütünleştirme yöntemi Follett'a (1940) göre, farklılıkların analiz edilip, çatışmanın temeli olan probleme yeni bir pencereden bakabilmeyi amaçlar. Bütünleştirme yönteminin temelleri arasında bununla ilgili olarak, yaratıcılık ve kendini açma bulunmaktadır. Bütünleştirme yöntemi Rahim'e (2002) göre ise, var olan seçeneklerin araştırılmasını, mevcut problemin çözümüne odaklanılmasını amaçlar. Bahsedilen bu yöntemin uzun vadeli planların gerçekleştirilmesindeki rolü çok önemlidir. Dış kontrol odağı bulunan insanlar ise çatışma durumlarında kaçınma yaklaşımını daha fazla kullanırlar. Gomez (1997) A tipi kişilik ve kontrol odağı ile stresli durumlarla baş edebilme yöntemleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır ve araştırmaları sonucunda dış kontrol odağının kaçınma yöntemi ile olumlu, yaklaşma yöntemiyle ise olumsuz yönde bir ilişkide bulunduğunu tespit etmiştir. Buradan ulaşılan sonuçlar, dış kontrol odaklı insanların ulaşacakları sonuçları şans, kader veya başka insanların belirlediği yönündeki inançları düşünüldüğünde tutarlılık göstermektedir.⁷⁸

⁷⁶ Çoban ve Hamamcı, a.g.e., s.393

⁷⁷Nesrin Şahin, Nejat Basım Ve Fatih Çetin, Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı Ve Kontrol Odağı, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2009, 20(2), 153-163.

⁷⁸ Çetin, a.g.e., s.31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, “ilişkisel tarama modeli”ne uygun bir şekilde yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasında beraber değişim varlığını ya da derecesini tespit etmeyi hedefleyen araştırma desenlerinin tamamıdır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışma İstanbul ilinin çeşitli liselerinde okuyan 458 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 233’ü kız ve 225’i erkek olan öğrenciler 14 ile 20 yaş arasındadır. Öğrencilerin 41’iyetersiz, 270’i orta ve 147’si yüksek gelir düzeyine sahiptir. 121’i 9. sınıf, 118’i

10. sınıf, 129'u 11. sınıf ve 90'ı 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, 30'u ilgisiz, 113'ü demokratik, 75'i otoriter ve 240'ı koruyucu ebeveyn tutumlarına sahiptir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler üç ölçme aracı ile bir araya getirilmiştir.

3.3.1. Bilgi Toplama Formu

Bilgi toplama formunda katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu sorular katılımcının yaşı, cinsiyeti, fiziki görünüm algısı, gelir düzeyi, ebeveyn tutumları ve sınıf düzeyleri ile ilgilidir.

3.3.2. Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği

Tek boyutlu 10 maddelik bir ölçme aracı çeşididir. Ölçek 1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Kısmen Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Kısmen Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere 5'li Likert tipi bir derecelendirmesi bulunur. Alınan yüksek puanlar yüksek seviyede akıllı telefon bağımlılığına işaret etmektedir. Akın ve diğerleri (2014) ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Ölçeğin orijinal formda olduğu tarzda tek boyutta uyum verdiği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılmıştır ($\chi^2= 56.92$, $sd= 31$, $RMSEA= .052$, $NFI= .96$, $NNFI= .97$, $IFI= .98$, $RFI= .94$, $CFI= .98$, $GFI= .96$ ve $SRMR= .052$). Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik kat sayısı ölçekte .88 olarak tespit edilmiştir. Düzeltilmiş madde-test korelasyonları ölçekte .43 ile .76 arasındadır.

3.3.3. Ergenler için Kontrol Hissi Ölçeği

Ergen Kontrol Hissi Ölçeği 17 maddelik ve pozitif kontrol ve negatif kontrol şeklinde iki boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçek "1" Hiçbir zaman, "2" nadiren, "3" Sık sık, "4" Genellikle ve "5" Her zaman şeklinde 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Akın ve diğerleri (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin negatif alt boyutu ters kodlanarak toplam bir puan elde edilmektedir. Yüksek puanlar yüksek düzeyde kontrol hissini göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin orijinal formda olduğu gibi iki boyutta (olumlu kontrol hissi ve olumsuz kontrol hissi) uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2= 216.63$, $sd= 114$, $RMSEA= .056$, $GFI= .92$, $CFI= .93$, $IFI= .93$, $SRMR= .056$). Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik kat sayıları ölçeğin olumlu kontrol hissi alt boyutu için .79, olumsuz kontrol hissi alt boyutu için .85, ölçeğin bütünü için .75 olarak tespit edilmiştir. Düzeltilmiş madde-test korelasyonları ölçekte .25 ile .66 arasındadır.

3.4. Veri Analiz Teknikleri

Ölçme araçları uygulanarak ulaşılan verilerin, alt hedeflerle uyumlu istatistiksel tekniklerle analizi gerçekleştirilmiştir. SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 11,5 windows paket programı kullanılarak, katılımcılara yapılan ölçeklerden ulaşılan veriler kodlanıp, bilgisayara aktarılmış ve istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan ergenlerin anket ve ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 4.1: Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	225	49,1
	Kadın	233	50,9
	Toplam	458	100,0

Ergenler cinsiyet değişkenine göre 225'i (%49,1) Erkek, 233'ü (%50,9) Kadın olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.2: Ergenlerin yaş grubu değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş Grubu	14	13	2,8
	15	91	19,9
	16	138	30,1
	17	157	34,3
	18 Ve üstü	59	12,9
	Toplam	458	100,0

Ergenler yaş grubu değişkenine göre 13'ü (%2,8) 14, 91'i (%19,9) 15, 138'i (%30,1) 16, 157'si (%34,3) 17, 59'u (%12,9) 18 ve üstü olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.3: Ergenlerin genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olma değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Genel Olarak Fiziki Görünümünden Hoşnut Olma	Evet	360	78,6
	Hayır	98	21,4
	Toplam	458	100,0

Ergenler genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olma değişkenine göre 360'ı (%78,6) evet, 98'i (%21,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.4: Ergenlerin gelir düzeyi değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Gelir Düzeyi	Yetersiz	41	9,0
	Orta Düzeyde	270	59,0
	İyi	147	32,1
	Toplam	458	100,0

Ergenler gelir düzeyi değişkenine göre 41'i (%9,0) Yetersiz, 270'i (%59,0) Orta düzeyde, 147'si (%32,1) İyi olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.5: Ergenlerin anne-babanın karşı tutumları değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Anne-babanın Karşı Tutumları	İlgisiz	30	6,6
	Demokratik	113	24,7
	Otoriter	75	16,4
	Koruyucu	240	52,4
	Toplam	458	100,0

Ergenler anne-babanın karşı tutumları değişkenine göre 30'u (%6,6) İlgisiz, 113'ü (%24,7) Demokratik, 75'i (%16,4) Otoriter, 240'ı (%52,4) Koruyucu olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.6: Ergenlerin eğitim durumu değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Eğitim Durumu	9. Sınıf	121	26,4
	10. Sınıf	118	25,8
	11. Sınıf	129	28,2
	12. Sınıf	90	19,7
	Toplam	458	100,0

Ergenler eğitim durumu değişkenine göre 121'i (%26,4) 9. sınıf, 118'i (%25,8) 10. sınıf, 129'u (%28,2) 11. sınıf, 90'ı (%19,7) 12. sınıf olarak dağılmaktadır.

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

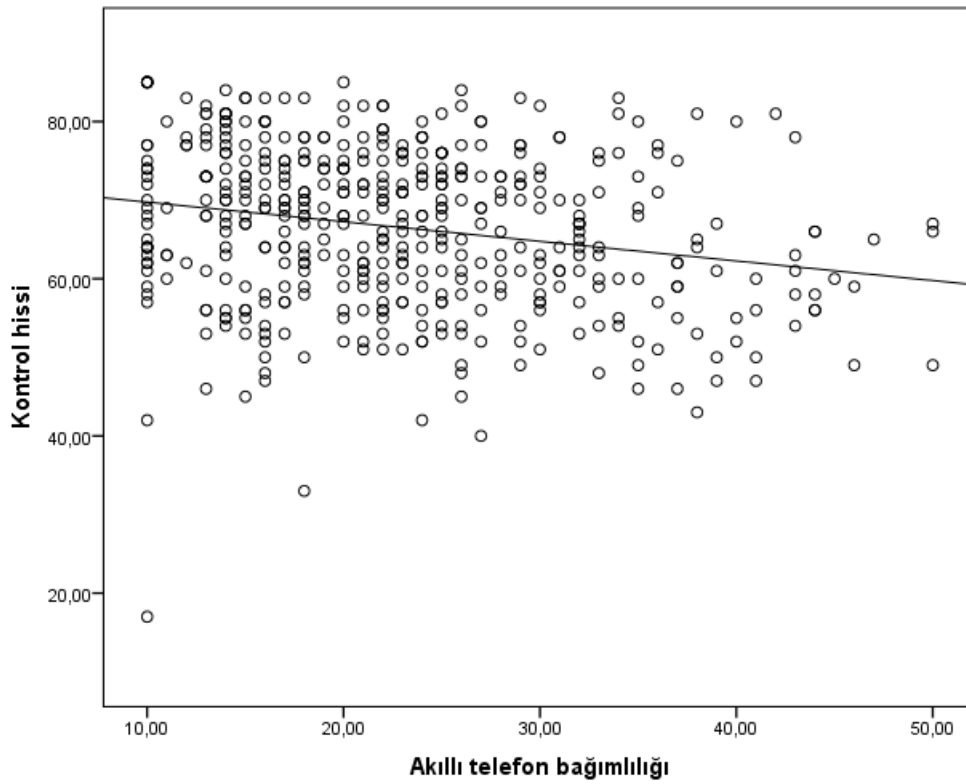
Tablo 4.7: Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve Kontrol hissi düzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu

	1	2
Akıllı telefon bağımlılığı	-	-

Kontrol hissi	-0,22**	-
Ortalama	23,00	66,51
Standart sapma	8,84	10,13

** p <.01

Tablo 4.7 incelendiğinde ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -.22$, $p <.01$). Araştırmaya katılan ergenlerin “akıllı telefon bağımlılığı” ortalaması ($23,0 \pm 8,84$); “kontrol hissi” ortalaması ($66,51 \pm 10,123$) olduğu görülmektedir.

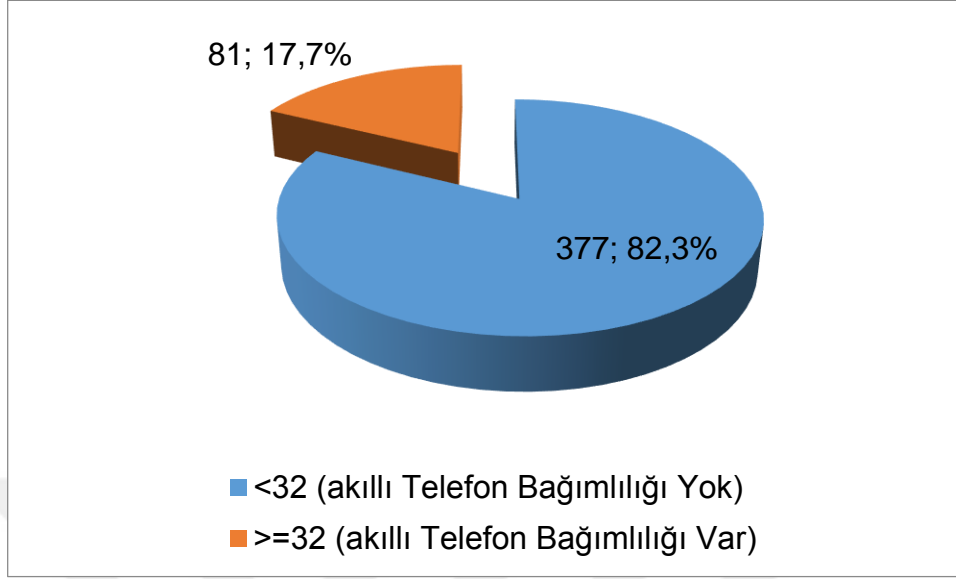

Akıllı Telefon Bağımlılığı ölçeği için kesme puanı 32 olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede 32 puanın altında ve üstünde kalan ergen sayıları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 4.8: Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı değişkenine göre dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde (%)
Akıllı Telefon Bağımlılığı	<32 (akıllı Telefon Bağımlılığı Yok)	377	82,3
	≥ 32 (akıllı Telefon Bağımlılığı Var)	81	17,7
Toplam		458	100,0

Ergenler akıllı telefon bağımlılığı değişkenine göre 377'si (%82,3) <32 (Akıllı telefon bağımlılığı yok), 81'i (%17,7) >=32 (Akıllı telefon bağımlılığı var) olarak dağılmaktadır.

Akıllı telefon bağımlılığı açısından kız ve erkek ergenler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t” testi tekniğine başvurulmuştur.

Tablo 4.9: Akıllı telefon bağımlılığı açısından kız ve erkek ergenlerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Erkek	30	38,000	5,620	0,574	0,567
	Kadın	51	37,353	4,422		

Tablo 4.9.'de kız ve erkek ergenlerin, akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri açısından ortalamaları ve standart sapmaları bulunmaktadır. Tabloda, araştırmaya katılan Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Kontrol hissi açısından kız ve erkek ergenler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t” testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 4.10: Kontrol hissi ve alt boyutları açısından kız ve erkek ergenlerin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	p
----------	----------	---	-----	----	---	---

Kontrol Hissi	Erkek	30	63,067	9,530	0,619	0,537
	Kadın	51	61,667	9,989		

Tablo 4.3.'de kız ve erkek ergenlerin, kontrol hissi düzeylerine yönelik ortalamaları ve standart sapmaları bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında, Araştırmaya katılan Ergenlerin kontrol hissi puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Akıllı telefon bağımlılığı açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan "t" testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 4.11: Akıllı telefon bağımlılığı açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenlerin fiziki görünüm algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Fiziki görünümünden memnun musunuz?	N	Ort	Ss	t	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Evet	56	37,482	5,180	-0,303	0,762
	Hayır	25	37,840	4,200		

Tablo 4.4'de fiziki görünümünden hoşnut olan ve olmayanların, akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri açısından ortalamaları ve standart sapmaları bulunmaktadır. Tabloda Araştırmaya katılan Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ortalamalarının genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Kontrol hissi açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan "t" testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 4.12: Kontrol hissi açısından fiziki görünümünden memnun olan ve olmayan ergenlerin fiziki görünüm algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Fiziki görünümünden memnun musunuz?	N	Ort	Ss	t	p
Kontrol Hissi	Evet	56	65,036	9,189	4,339	0,000

Hayır	25	55,800	8,016
-------	----	--------	-------

Tablo 4.5’de fiziki görünümünden hoşnut olan ve olmayanların, kontrol hissi seviyeleri açısından ortalamaları ve standart sapmaları bulunmaktadır. Tabloda Araştırmaya katılan Ergenlerin kontrol hissi puanları ortalamalarının genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=4.339$; $p=0.000<0,05$). Genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olanların kontrol hissi puanları (65,036),genel olarak fiziki görünümünden hoşnut olmayanların kontrol hissi puanlarından (55,800) yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.6. ve tablo 4.7.’de gösterilmektedir.

Tablo 4.13: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından ebeveyn tutumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Ebeveyn tutumları	N	Ort	Ss	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	İlgisiz	9	36,333	3,674	0,645	0,589
	Demokratik	17	36,588	4,691		
	Otoriter	15	38,267	4,334		
	Koruyucu	40	38,050	5,387		

Tablo 4.6’da ebeveynlik stilleri; ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu olan ergenlerin puanları, standart sapmaları, ve bunlara uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ortalamalarının anne baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Ergenlerin Kontrol hissi düzeyleri açısından ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.7. ’de gösterilmektedir.

Tablo 4.14: Kontrol hissi düzeyleri açısından ebeveyn tutumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Ebeveyn tutumları	N	Ort	Ss	F	p
Kontrol Hissi	İlgisiz	9	61,667	10,161	0,849	0,471
	Demokratik	17	62,588	11,325		
	Otoriter	15	58,733	7,639		
	Koruyucu	40	63,425	9,766		

Tablo 4.7.'de ebeveynlik stilleri; ilgisiz, demokratik, otoriter ve koruyucu olanların puanları, standart sapmaları ve bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Ergenlerin kontrol hissi puanları ortalamalarının anne baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.8.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.15: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından gelir durumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Gelir düzeyi	N	Ort	Ss	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Yetersiz	10	39,800	5,391	1,651	0,199
	Orta Düzeyde	52	37,615	4,979		
	İyi	19	36,368	4,072		

Tablo 4.8'de gelirleri; az, orta ve fazla olan ergenlerin puanları, standart sapmaları ve bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ortalamalarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Ergenlerin Kontrol hissi düzeyleri açısından gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.9.'da gösterilmektedir.

Tablo 4.16: Kontrol hissi düzeyleri açısından gelir durumları farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Gelir düzeyi	N	Ort	Ss	F	p
Kontrol Hissi	Yetersiz	10	59,100	9,255	3,074	0,052
	Orta Düzeyde	52	61,096	9,985		
	İyi	19	66,790	8,317		

Tablo 4.9.'da gelirleri; az, orta ve fazla olan ergenlerin puanları, standart sapmaları, ve bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Ergenlerin kontrol hissi puanları ortalamalarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.10.'da gösterilmektedir.

Tablo 4.17: Akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri açısından sınıf düzeyleri farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Sınıf	N	Ort	Ss	F	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	9. Sınıf	27	38,963	4,703	5,301	0,002
	10. Sınıf	20	34,650	2,621		
	11. Sınıf	18	36,722	4,638		
	12. Sınıf	16	39,938	5,802		

Tablo 4.10.'da sınıf düzeyleri; 9. Sınıf, 10. Sınıf, 11. Sınıf ve 12. Sınıf olan ergenlerin puan ortalamaları, standart sapmaları ve bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

görülmektedir. Araştırmaya katılan Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=5,301$; $p=0,002<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. eğitim durumu 9. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanları ($38,963 \pm 4,703$), eğitim durumu 10. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanlarından ($34,650 \pm 2,621$) yüksek bulunmuştur. eğitim durumu 12. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanları ($39,938 \pm 5,802$), eğitim durumu 10. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanlarından ($34,650 \pm 2,621$) yüksek bulunmuştur. eğitim durumu 12. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanları ($39,938 \pm 5,802$), eğitim durumu 11. sınıf olanların akıllı telefon bağımlılığı puanlarından ($36,722 \pm 4,638$) yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin Kontrol hissi düzeyleri açısından sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular tablo 4.11'de gösterilmektedir.

Tablo 4.18: Kontrol hissi düzeyleri açısından sınıf düzeyleri farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Sınıf	N	Ort	Ss	F	p
Kontrol Hissi	9. Sınıf	27	58,593	10,032	2,433	0,071
	10. Sınıf	20	66,050	9,534		
	11. Sınıf	18	63,111	9,523		
	12. Sınıf	16	62,375	8,609		

Tablo 4.11.'de sınıf düzeyleri; 9. Sınıf, 10. Sınıf, 11. Sınıf ve 12. Sınıf olan ergenlerin puanları ve standart sapmaları ve bunlara uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Ergenlerin kontrol hissi puanları ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Kontrol Hissi ve alt boyutları açısından akıllı telefon bağımlılığı olan ve olmayan ergenler arasındaki farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan "t" testi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 4.19: Kontrol hissi düzeyleri açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı Varlığının farklı ergenlerin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Değişken	Akıllı telefon bağımlılığı	N	Ort	Ss	t	Sd	p
Kontrol Hissi	<32 (akıllı telefon bağımlılığı yok)	377	67,438	9,969	4,316	456	0,000
	>=32 (akıllı telefon bağımlılığı var)	81	62,185	9,785			

Tablo 4.12.'de gelirleri; Akıllı telefon bağımlılığı olan ve olmayan ergenlerin puanları, standart sapmaları ve bu değerlere uygulanan t testi sonuçları bulunmaktadır. Akıllı telefon bağımlılığı olan ve olmayan ergenlerin kontrol hissi puanları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan t testi, ergenlerin puanları arasında istatistiksel anlamda anlamlı farklılık bulunduğu gözlenmiştir ($t_{0.05; 456} = 4,316$). Bu farklılık akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin kontrol hissi puan ortalamalarının (ort: 62,185) akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin kontrol hissi puanlarından (ort: 67,438) düşük olmasından ötürüdür. Bu bağlamda akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin kontrol hissi düzeylerinin, olmayanlara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 4.20: Demografik özellikler açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı Varlığının karşılaştırılmasına ilişkin Ki Kare tablosu

		<32 (akıllı telefon bağımlılığı yok)		>=32 (akıllı telefon bağımlılığı var)		p
		n	%	N	%	
Cinsiyet	Erkek	195	%51,7	30	%37,0	X²=5,755 p=0,011
	Kadın	182	%48,3	51	%63,0	
Yaş Grubu	14	9	%2,4	4	%4,9	X²=2,720 p=0,606
	15	72	%19,1	19	%23,5	
	16	116	%30,8	22	%27,2	
	17	130	%34,5	27	%33,3	

	18 Ve üstü	50	%13,3	9	%11,1	
Genel Olarak Fiziki Görünümünden Hoşnut Olma	Evet	304	%80,6	56	%69,1	X²=5,243 p=0,018
	Hayır	73	%19,4	25	%30,9	
Gelir Düzeyi	Yetersiz	31	%8,2	10	%12,3	X ² =4,014 p=0,134
	Orta Düzeyde	218	%57,8	52	%64,2	
	İyi	128	%34,0	19	%23,5	
Anne-babanın Karşı Tutumları	İlgisiz	21	%5,6	9	%11,1	X ² =4,114 p=0,249
	Demokratik	96	%25,5	17	%21,0	
	Otoriter	60	%15,9	15	%18,5	
	Koruyucu	200	%53,1	40	%49,4	
Eğitim Durumu	9. Sınıf	94	%24,9	27	%33,3	X ² =3,059 p=0,383
	10. Sınıf	98	%26,0	20	%24,7	
	11. Sınıf	111	%29,4	18	%22,2	
	12. Sınıf	74	%19,6	16	%19,8	

Cinsiyet ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=5,755$; $p=0,011<0.05$). Akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 195'i (%51,7) erkek, 182'si (%48,3) kadın; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 30'unun (%37,0) erkek, 51'i (%63,0) kadın olduğu görülmektedir. Bu çerçevede akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin yüksek oranda kadınlar olduğu yorumu yapılabilir.

Yaş Grubu ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,720$; $p=0,606>0.05$). Akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 9'unun (%2,4) 14, 72'si (%19,1) 15, 116'sının (%30,8) 16, 130'unun (%34,5) 17, 50'si (%13,3) 18 ve üstü; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 4'ünün (%4,9) 14, 19'unun (%23,5) 15, 22'si (%27,2) 16, 27'si (%33,3) 17, 9'unun (%11,1) 18 ve üstü olduğu görülmektedir.

Genel Olarak Fiziki Görünümünden Hoşnut Olma ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=5,243$; $p=0,018<0.05$). Akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 304'ünün (%80,6) evet, 73'ünün (%19,4) hayır; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 56'sının (%69,1) evet, 25'i (%30,9) hayır olduğu görülmektedir. Bu çerçevede akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin yüksek oranda genel olarak fiziksel görünümünden memnun olmayanlar olduğu yorumu yapılabilir.

Gelir Düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4,014$; $p=0,134>0.05$). akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 31'i (%8,2) yetersiz, 218'i (%57,8) orta düzeyde, 128'i (%34,0) iyi; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 10'unun (%12,3) yetersiz, 52'si (%64,2) orta düzeyde, 19'unun (%23,5) iyi olduğu görülmektedir.

Anne-babanın Karşı Tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4,114$; $p=0,249>0.05$). akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 21'i (%5,6) ilgisiz, 96'sının (%25,5) demokratik, 60'ının (%15,9) otoriter, 200'ünün (%53,1) koruyucu; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 9'unun (%11,1) ilgisiz, 17'si (%21,0) demokratik, 15'i (%18,5) otoriter, 40'ının (%49,4) koruyucu olduğu görülmektedir.

Eğitim Durumu ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3,059$; $p=0,383>0.05$). akıllı telefon bağımlılığı olmayan ergenlerin 94'ünün (%24,9) 9. sınıf, 98'i (%26,0) 10. sınıf, 111'i (%29,4) 11. sınıf, 74'ünün (%19,6) 12. sınıf; akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin 27'si (%33,3) 9. sınıf, 20'si (%24,7) 10. sınıf, 18'i (%22,2) 11. sınıf, 16'sının (%19,8) 12. sınıf olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışma; ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasındaki ilişkileri araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiş ve bazı sosyodemografik değişkenlerin etkisine bakılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmıştır.

Yaptığımız araştırmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon analizi neticesinde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu gözlemlenmiştir ($r = -.22$, $p < .01$). Bu bağlamda bakıldığında kontrol hissi düzeyi yüksek olan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı düşük olarak bulunmuştur. Yani aslında bulunan sonuç; hayatları üzerinde kontrolü daha fazla sağlayabilen bireylerin bağımlılık düzeylerinin düşük olduğunu gösterir niteliktedir. Ki bu sonuçta yapılan çoğu araştırmayla örtüşmektedir.

Yaptığımız araştırmada kız ve erkek ergenlerin, akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri arasında cinsiyet bağlamında anlamlı açıdan bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Kwon ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da kızların bağımlılık düzeyleri yüksek saptanmıştır. Çalışmamızda akıllı telefonlar için böyle bir yorum yapılamamaktadır. Her iki cinsiyet içinde bağımlılık düzeyleri benzer saptanmıştı. Ancak Ege Üniversitesinde 2012 yılında yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre iletişim konusunda daha iyi olduğu ve cep telefonuna eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.⁷⁹ Her ne kadar bağımlılık düzeyleri farklı çıksa da herkesin cep telefonu olması artık bir gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır. Atatürk Üniversitesinde 2013 yılında yapılan, lisans öğrencilerinin internet ve cep telefonu kullanımlarında etkili olan faktörlerin incelendiği bir çalışmada cep telefonuna sahip olmalarının tercih olmaktan çıkıp bir ihtiyaca dönüştüğü belirtilmektedir. Noyan ve diğerleri (2015) tarafından yapılan akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun uygulandığı üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yine Tekin (2012) tarafından Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Lane ve Manner (2011) yaptıkları bir çalışmada akıllı telefon sahipliği ile cinsiyet, yaş ve eğitim gibi sosyo demografik değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu, kadınların akıllı telefona sahip olma olasılığının erkeklere göre daha az olduğunu, düşük yaş ve yüksek eğitim seviyesinin akıllı telefon sahipliği artışı ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Bu açıdan

⁷⁹ İlknur Karaaslan Ve Leyla Budak, Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Özelliklerini Kullanımlarının Ve Gündelik İletişimlerine Etkisinin Araştırılması, **Journal Of Yasar University**, 2012, 26(7):4548-25.

bakıldığında Lane ve Manner' in (2011) çalışma bulguları çalışmamızın bulguları ile örtüşmemektedir. Bianchi and Phillips (2005) yaptığı çalışmada erkeklerin kadınlara göre teknolojiyi daha fazla problemli kullandığı görülmektedir. Erkeklerin teknolojiyi daha fazla problemli kullanmasına neden olarak erkeklerin daha farklı veya daha işlevsel telefonlara sahip olması gösterilmektedir. Chóliz' in (2012) ergenlerle yaptığı çalışmada mobil telefon bağımlılığı puanlarının kadınlarda daha çok görüldüğü, ayrıca kadınların aşırı mobil telefon kullanımından dolayı ailesiyle problemler yaşadığını saptamıştır. Carbonell ve diğerlerinin (2010) yaptığı çalışma kadınların erkeklere göre daha fazla problemli akıllı telefon kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Aynı şekilde yapılan diğer araştırmalara bakıldığında da kadınların mobil telefon kullanımı erkeklere oranla daha fazladır. Fakat bunun yanında akıllı telefonlarda her geçen gün yenilenen uygulamalar (oyun gibi) erkeklere daha cazip gelmeye başladığı ifade edilmektedir. Buna ek olarak erkeklerin bilgisayar gibi teknik donanımlarla daha fazla ilgili olması ve erkeklerin kadınlara göre daha rahat bir şekilde yeni akıllı telefonlar satın alabilmesi olarak ifade edilmektedir.⁸⁰

Yaptığımız araştırmada kız ve erkek ergenlerin, kontrol hissi düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).A-tipi kişilik ve özgeci davranışın aksine, cinsiyetin kontrol odağı ölçeğinden alınan puanlar üzerinde anlamlı bir farklılığa işaret etmediği görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda da aynı doğrultuda bulguların elde edildiği görülmektedir. Buna karşılık, cinsiyet ile kontrol odağı arasında anlamlı farklılıkların olduğuna işaret eden çalışmalar mevcuttur.⁸¹ Bu çalışmalarda erkeklerin, kadınlarla karşılaştırıldığında, daha fazla iç kontrol odağına sahip oldukları bulunmuştur. Anlaşılacağı üzere, cinsiyet ve kontrol odağı arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların sonuçları farklılık göstermektedir. Küçükkaragöz'ün (1998) çalışmasında öğretmenlerde iç-dış kontrol odağı ile cinsiyet faktörü arasında anlamlı ilişki bulunmuş ve bayanların dış kontrolleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Çelik (2009), Başol ve Türkoğlu (2009) ve Canbay (2007) yaptıkları çalışmalarda kontrol odağının cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Demirtaş'ın (2006) yaptığı çalışmada ise ilköğretim öğretmenlerinde anlamlı farklılık çıkmıştır. Ancak bu farklılık elde edilen bulguların aksine bayanların daha içten denetimli oldukları yönündedir. Bazı araştırmalarda ise kızların erkeklere oranla daha içten denetimli olduklarını tespit edilmiştir. Cinsiyetin denetim odağını etkilemediğini bildiren araştırmalarda; Şengüder (2006); Alpars (2007) Gülveren (2008)) dikkat çekmektedir. Cinsiyet ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları tutarlı bir görüş ortaya koymamızı engellemektedir. Alisinanoğlu (2003)' nun denetim odağı ve cinsiyet ile ilgili yaptığı

⁸⁰Mariano Chóliz, Mobile Phone Addiction In Adolescence: The Test Of Mobile Phone Dependence (Tmd). **Prog Health Sci**, 2012, 2(1).33-44.

⁸¹Richard Bernardi, The Relationships Among Locus Of Control, Perceptions Of Stress, And Performance, **Journal Of Applied Business Research**, 1997, 13(4), 1-8.

araştırmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla dıştan denetimli oldukları; Dilmaç (2008)' in yapmış olduğu çalışmada kızların erkeklere göre daha içten denetimli oldukları, Aydın ve Canel, (2002)' in cinsiyet ve denetim odağı ile ilgili yaptığı çalışmada kızların daha dıştan denetimli oldukları görülmüştür. Alisinanoğlu (2003), Dilmaç (2008), Aydın ve Canel, (2002)' in yapmış oldukları araştırmalar ile cinsiyet ve denetim odağı ile ilgili yapılan çalışmayla çelişmektedir.⁸²⁸³

Yaptığımız araştırmada fiziki görünümünden hoşnut olan ve hoşnut olmayan ergenlerin, akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri arasında fiziki görünüm algısı açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>0,05$).

Yaptığımız araştırmada fiziki görünümünden hoşnut olan ve hoşnut olmayan ergenlerin, kontrol hissi seviyeleri arasında fiziki görünüm algısı açısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t=4.339$; $p=0.000<0,05$). Bu farklılık fiziki görünümünden memnun olmayan ergenlerin kontrol hissi puan ortalamalarının fiziki görünümünden memnun olan ergenlerin kontrol hissi puanlarından düşük olmasından ötürüdür. Bu bağlamda fiziki görünümünden hoşnut olmayan ergenlerin kontrol hissi düzeylerinin, memnun olanlara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir. Candangil (2006) ve Sinanoğlu (2006)'nun yapmış oldukları araştırmada fiziki görünümü algılama biçimi değişkeninin karar vermede öz-saygı puanları üzerinde önemli bir temel etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ergen yeni gelişen bedenine uyum sağladığı ölçüde, kendini kabul yönünde de önemli bir adım atmış sayılmaktadır. Kendini kabul ise, özgüvenin ve sağlıklı benlik tasarımı geliştirmenin temel göstergelerinden birini oluşturmaktadır (Yavuzer, 2003). Bu açıklamalar, araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Burnet (1991), bireylerin kendilerine güven düzeyleri arttıkça, etkili karar verme stilleri kullandıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla, ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinin fiziki görünümüne aşırı önem vermelerinin, denetim odaklarının gelişimini ve karar vermede öz-saygı düzeylerini doğrudan etkileyebileceği düşünülebilir.⁸⁴Tüm bu araştırma sonuçları bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Yaptığımız araştırmada ebeveyn tutumları aynı olmayan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel anlamda anlamlı farklılık bulunmadığı gözlenmiştir ($p>0.05$). İnternet bağımlılığı ve ebeveyn tutumları ilişkisini inceleyen bir araştırmada algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin internet bağımlılık puanları anlamlı bir biçimde farklılaştığı

⁸² Oğuz Dilmaç, Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Denetim Odaklarına İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Güzel Sanatlar Enstitü Dergisi, Erzurum, 2008, Sayı:20, S.1.

⁸³ Burçe Çelik, Türkiye'de Cep Telefonu, Melankoli Ve Teknoloji. Toplum Ve Bilim, 2010, S., 117:56-74.

⁸⁴ Seçil Özcan Candangil, Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-saygı ve Stres Düzeyleri, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2006, cilt: 06, Sayı:2

bulgusuna ulaşılmıştır.⁸⁵ Ebeveyn tutumunu “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasının “koruyucu”, “otoriter” ve “demokratik” olarak algılayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırma bulgusu bir başka araştırma bulgusu ile desteklenmektedir (Huang ve diğr., 2009). Bu sonuçlara göre, ebeveynlerini “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puanlarının yüksek olmasının nedeni bu gruptaki ebeveynlerin çocuklarına yeterince ilgi göstermemesi, anne- baba ve çocuk arasındaki iletişim eksikliği, ebeveynlerin ergenin bilgisayar ve internetle ilgili ne kadar zaman geçirdiği konusunda bilgi sahibi olmaması ve bu zamanı kontrol etmemesi olarak yorumlanmıştır.⁸⁶ Bizim bulgularımızla böyle bir yorum yapılamamaktadır.

Yaptığımız araştırmada ebeveyn tutumları aynı olmayan ergenlerin kontrol hissi puanları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel anlamda anlamlı farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir ($p>0.05$).

Yaptığımız araştırmada gelir durumları farklı olan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Buna göre ergenlerin algıladıkları gelir seviyelerinin, az, yüksek ya da normal seviyede olmasına göre akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri de değişmektedir. Nielsen araştırma firmasının 2012 yılında yürüttüğü bir çalışma aile gelir durumunun akıllı telefona sahip olmayı önemli olarak etkilediğini bulgulamıştır. Yine aynı şekilde Özer’ in (2013) 385 lise öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada problemlili internet kullanımının ailenin gelir durumuna göre anlamlı yönde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.⁸⁷ Koivusilta ve diğrleri (2007) adolesanlarla yaptığı çalışmada, sosyoekonomik düzeyi düşük olan katılımcıların, yüksek olanlara göre daha fazla mobil telefon kullandığı ortaya çıkmıştır. Savage ve Waldam (2014) ise, bireylerin gelirinin yüksek olması akıllı telefonun benimsenme olasılığını artırdığını tespit etmişlerdir. Tekin ve diğrleri (2014) Cep telefonu problemlili kullanım ölçeğinin Türkçeye uyarlanması çalışmasında demografik verilerle ilgili kısımda anlamlı farklılık bulunmamıştır.⁸⁹

Yaptığımız araştırmada gelir durumları farklı olan ergenlerin kontrol hissi puan ortalamaları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmadığı gözlenmiştir ($p>0.05$). Bu

⁸⁵ Gülşen Büyükşahin Çelik, Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn tutumu ve Anne –Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010, Cilt:19, Sayı:3, S.225-240

⁸⁶ Büyükşahin Çelik, a.g.e. , s.236

⁸⁷ Özlem Balta Ve Mehmet Horzum, Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2008, 41(1): 185- 203.

⁸⁸ Inger Bakken, Wenzel Hanne, Gøtestam Gunnar, Internet Addiction Among Norwegian Adults: A Stratified Probability Sample Study, **Scandinavian Journal Of Psychology**, 2009, 50: 121-127.

⁸⁹ Çiğdem Tekin, Güneş Gülsen Ve Çolak Cemil, Cep Telefonu Problemlili Kullanım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenlilik Çalışması, **Medicine Science**, 2014, 3(3): 1361-81

araştırmada elde edilen öğrencilerin aile gelir düzeyinin denetim odağına etkisi ile ilgili Gencer, (2008); Aslan, (2008); Yaşar, (2008); Alisinanoğlu (2003) ve Derin (2006)'ın yapmış oldukları araştırma bulgularıyla benzerlik göstermiştir.⁹⁰

Yaptığımız araştırmada sınıf düzeyleri aynı olmayan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı puanları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir ($F=5,301$; $p=0,002<0.05$). Farklılıkların kaynakları araştırıldığında, 12. Sınıfların akıllı telefon bağımlılık düzeyleri 11. Sınıftan, 11. Sınıfların akıllı telefon bağımlılık düzeyleri 10. Sınıftan yüksek bulunmuştur. Ayrıca 9. sınıfların akıllı telefon bağımlılık düzeyleri 10. ve 11. sınıflardan yüksek bulunmuştur. Buna göre 10. Sınıftan itibaren sınıf düzeyi yükseldikçe bağımlılık düzeyleri de yükselmiştir yorumu yapılabilir. 9. sınıf akıllı telefon bağımlılığının puanlarının bu denli yüksek çıkmış olması için; teog gibi büyük stres unsuru bir sınavı geride bırakmaları nedeniyle rahatlama ve aile baskısından bir süreliğine kurtulma yorumu yapılabilir. Ayrıca görülen odur ki 10. Sınıfta akıllı telefon bağımlılığı puanlarında ani bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün sebebi olarak 9. Sınıfta sınav sonrası rahatlayan ve aile baskısı bir süreliğine üzerinden kalkmış olan ergen 10. Sınıfa geçmesiyle yeni ve daha büyük bir sınav maratonuna adım atmaktadır. Ayrıca 10. Sınıftan itibaren artarak devam eden bağımlılık düzeyleri için de ergenlerin giderek aile baskısına kafa tutma ve kendi kararlarını alma dönemlerinin etkili olduğu savunulabilir. Gerçekleştirdikleri araştırmada Wu ve Tsai (2006), öğrencilerin sınıf seviyelerinin internet tutumları yönünden önemli bir yerinin olduğu bulgusunu elde etmişlerdir. Tanrıverdi (2012: 6) ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyine göre internet bağımlılık durumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığını bulmuştur. Buna rağmen lise 1 sınıfında bulunan öğrenciler internet bağımlısı olma durumları daha fazla olduğu, yaş değişkeni açısından da 14-15 yaşlarda bağımlılık oranının daha fazla görülmüştür. Çünkü hem yeni bir kademede okuması hem de ergenlik döneminde bulunması, okula uyum sorunu yaşamaması ve aile desteğini yeterince almaması bu durumu açıklama açısından düşünülebilir. Tekin ve diğerleri (2014) tarafından yürütülen Cep Telefonu Problemlili Kullanım Ölçeğinin uyarılma çalışmalarında katılımcı gruba sınıf değişkeni sorulmuş ve elde edilen bulgularda bir farklılık olgusuna ulaşılmamıştır. Tekin' nin (2012) yaptığı çalışmada sınıf düzeyi ile problemlili cep telefonu kullanımı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Buradan hareketle çalışmamızdan elde edilen sonuç ile diğer çalışmalardan elde edilen sonuçlar birbiri ile örtüşmektedir.⁹¹

Yaptığımız araştırmada sınıf düzeyleri aynı olmayan ergenlerin kontrol hissi puanları arasındaki farkı tespit etmek için yapılan varyans analizinde, ergenlerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. 9, 10, 11 ve 12 olan ergenlerin

⁹⁰Fatma Alisinanoğlu, Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Ankara, 2003, 1(1), S.1.

⁹¹ Tekin, a.g.e., s.1361-81

ergenlerin kontrol hissi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi ergenlerin kontrol hislerini etkilememektedir.Candangil (2005)'in yapmış olduğu 9. sınıf öğrencilerinin dış denetim odağı puanlarının, 10. sınıflarında iç denetim odağı puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.⁹²

⁹²Özcan Candangil, Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı Ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2005. **(Yüksek Lisans Tezi)**

SONUÇ

Ergen bireylerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi seviyeleri arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arttıkça kontrol hissi düzeyleri azalmaktadır. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi seviyeleri arasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Kız ya da erkek olmanın ne akıllı telefon bağımlılığı ne de kontrol hissi açısından bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Ergenlerin fiziki görünüm algılarına göre akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri arasında anlamlı açıdan bir farklılık bulunmamıştır. Fiziki görünüm algısının telefon bağımlılığına bir etkisi olmadığı söylenebilir. Diğer bir taraftan fiziki görünümünden hoşnut olan ve olmayanların, kontrol hissi seviyeleri arasında fiziki görünüm algısı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fiziki görünümünden hoşnut olmayan ergenlerin kontrol hissi düzeylerinin, memnun olanlara göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Ergenlerin ebeveynlerini demokratik, otoriter, ilgisiz ya da koruyucu olarak algılamaların; onların akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeylerini etkilemediği tespit edilmiştir.

Ergenlerin gelir düzeylerini yetersiz, orta ve iyi olarak algılamalarının; onların akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeylerini etkilemediği tespit edilmiştir.

Sınıf düzeyleri 9, 10, 11 ve 12 olan ergenlerin kontrol hissi puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini etkilemektedir. 10. Sınıftan itibaren akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin arttığı görülmüştür.

ÖNERİLER

1. Bu araştırmada, ergenlerin ebeveyn tutumları algısı ile akıllı telefon bağımlılığı / kontrol hissi düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sınırlılıklarının giderilmesi için, ebeveynlere de farklı bir ölçek uygulanıp tutumları incelenebilir.

2. Akıllı telefon bağımlılığı/kontrol hissi ve fiziksel görünüm algısını beraber inceleyen bir ölçek ile araştırma genişletilebilir.

3. Akıllı telefon kullanımı aşırı olan ve bağımlılık eğilimi gösteren öğrencilere yönelik çalışmalarla ağırlık verilebilir.

4. Kontrol odağı kavramı bireylerin başlarına gelenleri, geleceklerini kimin yönlendirdiğı üzerine bir kavramdır. Ergenin kendi ve başkaları ile ilgili farkındalık kazanması, kendi yaşamını belirlemede etkili olduğunu düşünmesi onu daha sağlıklı davranışlar seçmeye itecektir. Bu nedenle ergenlerle kişisel gelişime yönelik çalışmalar yapılabilir.

5. "Akıllı Telefon Bağımlılığı" konusunda kamu spotları oluşturularak farkındalık yaratılabilir.

6. Türkiye'de yapılan akıllı telefon bağımlılığı çalışmalarının kısıtlı olması nedeniyle literatüre önemli katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Bu çalışmaya ek olarak ergenlerin bilişsel gelişimi ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki incelenebilir.

7. Yapılan araştırmanın bazı sınırlılıkları olduğundan dolayı, örneklem sayısı arttırılabilir.

8. Birbirinden farklı coğrafi bölgelerin ve okulların örneklem olarak seçilmesiyle bu araştırmadaki sınırlılıklar giderilebilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ARMANER Neda. Din Psikolojisine Giriş, Cilt I Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1980.
- AYDIN Ayhan, Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi, Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul, 4. Basım, 2003.
- BOZKURT Ali, Klinik Psikiyatri El Kitabı, Adana: Nobel Kitabevi, 2009
- BUĞDAYCI Necmi, TUBİTAK; Mucitler, Türkçesi, Ankara, 12. basım, 2001.
- CÜCELOĞLU Doğan, İnsan Ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1991.
- CÜCELOĞLU Doğan, İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1983.
- EKŞİ Aysel, Gençlerimiz Ve Sorunları, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982.
- ERKAN Serdar, İlköğretimde Rehberlik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- FREUD Sigmund, Dinin Kökenleri, Payel Yayınevi, İstanbul, 2002.
- IŞILAK Hatice ve ALPASLAN Durmuş, Kara Tahtayı Aşmak Öğrenci Merkezli Öğretmenlik, Kaktüs Yayınları, İstanbul, 2004.
- KARACA Faruk, Dini Gelişim Teorileri, Dem Yayınları, İstanbul, 2007.
- KARASAR Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.
- KULAKSIZOĞLU Adnan, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.
- KULAKSIZOĞLU Adnan, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012
- MEHMEDOĞLU Yurdagül, Ahlaki Ve Dini Gelişim, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı 2005.
- SARI Enver, 6 –12 Yaş Çocuğunun Gelişim Özellikleri. Editör: Akgün, C. Engelliler Ailelerinin El Kitabı. Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Giresun, 2003.
- YAVUZER Haluk, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.
- YAVUZER Haluk, Gençleri Anlamak, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

YÖRÜKOĞLU Atalay, Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000.

YÖRÜKOĞLU Atalay, Gençlik Çağı, Özgür Yayınları, İstanbul, 2007.

DERGİLER

AHİOĞLU-LINDBERG Nihal, Piaget Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2011, Cilt 19, No 1.

ALİSİNANOĞLU Fatma, Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki ilişkinin İncelenmesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara, 2003, 1(1), s.1.

AUGNER Christop ve HACKER Gerhard, Associations Between Problematic Mobile Phone Use and Psychological Parameters in Young Adults. Int J Public Health, 2012,57(2):437-41.

AVCI Müjdat, Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006, Cilt 7, Sayı 1, S.39- 64.

AYAS Tuncay ve HORZUM Mehmet, İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Aile İnternet Tutumu, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2013, 4 (39): 46-57.

AYDIN Betül, CANEL Nilgün, İlköğretim İkinci Kademe Seviyesindeki Ergenlerin Denetim Odağı Özelliklerinin Yaratıcı Düşünce Etkisi, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, İstanbul, 2002, Sayı 15, Sayfa: 71-84.

BAHADIR Abdülkerim, Ergenlik Dönemi Kişilik Gelişiminde Temel Kavramlar, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2002, Sayı 8, S. 57- 65.

BAKKEN Inger, WENZEL Hanne, GÖTESTAM Gunnar, Internet Addiction Among Norwegian Adults: A Stratified Probability Sample Study, Scandinavian Journal of Psychology, 2009, 50: 121-127.

BALTA Özlem ve HORZUM Mehmet, Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2008,41(1): 185- 203.

BASIM Nejat ve SEŞEN Harun, Kontrol Odağının Çalışanların Nezaket Ve Yardım Etme Davranışlarına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006, 16, 159-168.

- BASIM Nejat, ÇETİN Fatih ve MEYDAN Harun, Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009, 21, 57-69
- BAŞOL Gülşah ve TÜRKOĞLU Erkan, Sınıf Öğretmeni Adaylarının Düşünme Stilleri İle Kontrol Odağı Durumları Arasındaki İlişki, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2009, 6 (1), 732-757.
- .BERANUY Marta, OBERST Ursula, CARBONELL Xavier ve CHAMARRO Ander, Problematic Internet and Mobile Phone Use and Clinical Symptoms in College Students, The Role of Emotional Intelligence. Computers in Human Behavior, 2009, 25, 1182–1187.
- BERNARDİ Richard, The Relationships Among Locus Of Control, Perceptions Of Stress, And Performance, Journal of Applied Business Research, 1997, 13(4), 1-8.
- BİANCHİ Adriana ve PHİLLİPS James, Psychological Predictors of Problem Mobile Phone Use. CyberPsychology & Behavior, 2005, 8(1), 39–51.
- BLAU Gary, Testing The Relationship Of Locus Of Control To Different Performance Dimensions. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 1993, 66, 125-138.
- CHÓLİZ Mariano Mobile Phone Addiction In Adolescence: The Test of Mobile Phone Dependence (TMD). Prog Health Sci, 2012, 2(1).33-44.
- CHUNG Kyung ve KİM Kyung, Internet Addiction, Social Support and Psychological Factors In Adolescents. Korean Journal Child Health Nursing. 2004, 10(4): 406- 412.
- ÇELİK Burçe, Türkiye’de Cep Telefonu, Melankoli ve Teknoloji. Toplum ve Bilim, 2010, S., 117:56-74.
- ÇETİN Fatih, Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı Ve Kontrol Odağının Rolü, Business and Economics Research Journal, 2011, 2(3), 69-85.
- ÇOBAN Aysel ve HAMAMCI Zeynep, Kontrol odakları farklı ergenlerin karar stratejileri açısından incelenmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2006, 14(2), 393-402.
- DİLMAÇ Oğuz, Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Denetim Odaklarına İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Güzel Sanatlar Enstitü Dergisi, Erzurum, 2008, Sayı:20, s.1.
- DOĞAN Melike ve CEYHAN Esra, Genel Lise Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin ve Denetim Odaklarının İncelenmesi, Aile ve Toplum Dergisi, 2008, 4 (15), s.67-80.

- FORTE Almerinda, Locus Of Control And The Moral Reasoning Of Managers, Journal of Business Ethics, 2005, 58, 65-77.
- İMAMOĞLU Abdulvahit ve YAVUZ Adem, Üniversite Gençliğinde Dini İnanç Ve Umutsuzluk İlişkisi, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011, (13): 23, 205-244.
- KARAASLAN İlknur ve BUDAK Leyla, Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Özelliklerini Kullanımlarının ve Gündelik İletişimlerine Etkisinin Araştırılması, Journal of Yasar University, 2012, 26(7):4548-25.
- KILAVUZ Akif Ve GÜRSES İbrahim, Kuşakların Ahlakî Değerleri Birlikte Öğrenmesi: Kohlberg'in Ahlakî Gelişim Kuramı Açısından Bir Değerlendirme, I. Uluslararası Davraz Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2009, s.9.
- KOÇ Mustafa, Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi Ve Genel Özellikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004, Sayı 17, S. 231-256.
- MEGEP, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Fiziksel Gelişim, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007, s.3-17.
- MEGEP, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Erken Çocukluk Eğitiminde Plan Hazırlama, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2009, s.11-20.
- MORSÜN BÜL Ümit ve TÜMEN Bilgen, Ergenlik Döneminde Kimlik Ve Bağlanma İlişkileri: Kimlik Statüleri Ve Bağlanma Stilleri Üzerinden Bir İnceleme, Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, Ankara, 2008, C.15, s.25.
- NOYAN Cemal, ENEZ-DARÇIN Aslı, NURMEDOV Serdar, YILMAZ Onat, DİLBAZ Nesrin, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun Üniversite Öğrencilerinde Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2005, 16(1):73-81.
- ÖNER Uğur, Kurt Lewin Ve Alan Kuramı, Lewin'in Çocuk Psikolojisi, AÜ, Sbe Dergisi, Ankara,, 2000, 33(1), S.9.
- ŞAHİN Nesrin, BASIM Nejat ve ÇETİN Fatih, Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı Ve Kontrol Odağı, Türk Psikiyatri Dergisi, 2009, 20(2), 153-163.
- ŞEŞEN Harun, Kontrol Odağı, Genel Öz Yeterlik, İis Tatmini Ve Örgütsel Adalet Algısının Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkisi: Ankara'da Bulunan Kamu Kurumlarında Bir Araştırma, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2010, 28(2), 195-220.
- TEKİN Çiğdem, GÜNEŞ Gülsen ve ÇOLAK Cemil, Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Medicine Science, 2014, 3(3): 1361-81

TEZLER

ALPARS Gülistan, Düşünme Eğitimi Programının Çocukların Denetim Odağı Algılarına Etkisinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2007.

(Yüksek Lisans Tezi)

BAŞOĞLU Sezin Turan, Sınav Kaygısı İle Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007. **(Yüksek Lisans Tezi)**

BATIGÜN-DURAK Ayşegül, Gençler Ve İntihar: Diğer Yaş Gruplarıyla Farklılaşan Özellikler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002. **(Doktora Tezi)**

BAYRAKTAR Fatih, İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CANBAY Serkan, İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ve Denetim Odağı İlişkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir, 2007. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CANDANGİL Özcan, Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2005. **(Yüksek Lisans Tezi)**

ÇELİK Eyüp, Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir, 2009. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÇETİN Fatih, Kişilerarası ilişkilerde kendilik algısı, kontrol odağı ve kişilik yapısının çatışma çözme yaklaşımları üzerine etkileri: Uygulamalı bir araştırma, Kara Harp Okulu, 2008. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DEMİRTAŞPınar, İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri, Ruh Sağlığı ve Denetim Odağının Yönü, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde, 2006. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

DERİN Rukiye, İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ve Denetim Odağı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, (İzmir Örnekleme), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2006. **(Yüksek Lisans Tezi)**

DİNÇELEsen, Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri Ve Psikolojik Problemler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006. **(Yüksek Lisans Tezi)**

- ERTEM Fırat, Cep Telefonu Kullanımının İnsan İlişkilerine Etkisi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**
- ESEN Erol, Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- GENCER Eylem, Yıldızlar Kategorisi Erkek Güreşçilerin Denetim Odağı, Benlik Saygısı Ve Başarı İlişkisi: Ege Bölgesi Yıldızlar Ligi Örneği, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 2008. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- GÜLVEREN Hünkar, Lise Son Sınıf Öğrencilerinde İç-Dış Kontrol Odağı, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı İle Zeka Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- GÜNÜÇ Selim, İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- KÜÇÜKKARAGÖZ Hadiye, İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir, 1998. **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**
- ÖZER Şükrü, Problemler İnternet Kullanımının Benlik Saygısı Ve Öznel İyi Oluş İle Açıklanabilirliği, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- ŞAHİN Mehmet, İlköğretim Okulu Öğrencilerindeki İnternet Bağımlılığı, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**
- ŞENGÜDER Şeyda, Lise I-III. Sınıf Öğrencilerinde Denetim Odağı İle Ruhsal Sorunlar Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi ve Akademik Başarı İle Kıyaslanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006. **(Yüksek Lisans Tezi)**
- TANRIVERDİ Selami, Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**
- TEKİN Çiğdem, Cep Telefonu Problemler Kullanım (Pu) Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması İnönü Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2012. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YAŞAR Vahdettin, Farklı Liselerde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yas Grubundaki Öğrencilerin Denetim Odağı Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi Eğitim BilimleriEnstitüsü, İstanbul, 2006. (**Yüksek Lisans Tezi**)

EKLER**EK A. KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan bu formda çeşitli sorular bulunmaktadır. Ad, soyadı ve numara gibi kimliğinizi tanıtıcı bilgiler vermeden formda yer alan tüm soruları doğru ve samimi bir şekilde cevaplamamız rica olunur.

Katkılarınız için teşekkürler.

- 1) Cinsiyetiniz : Erkek () Kız ()
- 2) Yaşınız :
- 3) Genel olarak fiziki görünümden hoşnut musunuz? a) Evet () b) Hayır ()
- 4) Size göre gelir düzeyiniz nasıl? a) Yetersiz () b) Orta düzeyde () c) İyi ()
- 5) Anne-Babanızın size karşı tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
a) İlgisiz () b) Demokratik () c) Otoriter () d) Koruyucu ()
- 6) Eğitim durumunuz nedir? a) 9. sınıf () b) 10. sınıf () c) 11. sınıf () d) 12. sınıf ()

EK B. ERGENLER İÇİB AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki bölümde 1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Kısmen Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Kısmen Katılıyorum,

5- Kesinlikle Katılıyorum anlamına gelmektedir.

1. Akıllı telefon kullandığımdan dolayı planladığım işleri yapamıyorum	☐	☐	☐	☐	☐
2. Akıllı telefon kullandığımdan dolayı, sınıfta ödev yaparken veya çalışırken dikkatimi toplamakta zorlanıyorum	☐	☐	☐	☐	☐
3. Akıllı telefon kullanırken bileğimde veya enseimde ağrılar hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐

EK C. ERGENLER İÇİN KONTROL HİSSİ ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi **işyerinizdeki durumunuz açısından** değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Hiç katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Kısmen katılıyorum ve (5) Tamamen katılıyorum anlamına gelmektedir.

1	Zor zamanlardan sonra eski haline kolaylıkla dönebilirim.	1	2	3	4	5
2	Stresli bir durum yaşarken zor zamanlar geçiririm.	1	2	3	4	5

